

हृदयतरंग

(अन्य रसिक प्रतिक्रियांचा काव्यसंग्रह - भाग ३)

रचना

डॉ. मंजूषा कुलकर्णी

(साहित्य अकादमी पुरस्कारप्राप्त लेखिका, कवयित्री)

हृदयतरंग (अन्य रसिक प्रतिक्रियांचा काव्यसंग्रह - भाग ३)

रचना : डॉ. मंजूषा कुलकर्णी
(साहित्य अकादमी पुरस्कारप्राप्त लेखिका, कवयित्री)
साकेत / २५, जयवंत पालकर मार्ग,
पोद्दार रुग्णालयासमोर वरळी, मुंबई - ४०० ०३०.
भ्रमणध्वनी - ९०८२१६१५२४, ९८२२८३९४९१
Email : drmangushak@gmail.com

कायमस्वरूपी पत्ता : २३१, समर्थ अलंकार, फ्लॅट-२,
कवितांच्या बागेसमोर, ज्योतीनगर,
छत्रपती संभाजीनगर - ४३१ ००५.

प्रकाशक : सौ. उल्का मंगेश कुलकर्णी
मंजुभारती प्रकाशन
'अ' ५०४, महालक्ष्मी पॅलेस,
वेंकटेश शर्विल सोसायटी समोर,
सी.एन.जी. पंपासमोर, पारी कंपनी चौक,
नऱ्हे, पुणे - ४११०४१.

प्रथम आवृत्ती : ज्येष्ठ शु. द्वितीया, शके १९४७ (स्वतंत्र्यवीर सावरकर जयंती)
बुधवार, दि. २८ मे, २०२५

अक्षर जुळवणी : सौ. अनिता विनायक भालेराव
क्रिएशन,
जयश्री, १-एन, सेक्टर ए, एन-१,
सिडको, छत्रपती संभाजीनगर - ४३१००३.
भ्रमणध्वनी - ९४२३३ ९६८८१

मुद्रक : स्टार कॉपीयर्स प्रायव्हेट लिमिटेड
कुमठेकर मार्ग, सदाशिव पेठ, पुणे ३०

ISBN : 978-81-987974-2-1

सर्वाधिकार : © लेखिकेच्या स्वाधीन

किंमत : ₹ २३०/-

सर्व रसिकवरांना
सादर समर्पण...

मनोगत

‘शब्द, भावना आणि संवादाचा अविनाशी प्रवास’

कविता लिहिणं हे माझ्यासाठी केवळ लेखन नाही तर ते माझ्या अस्तित्वाचं, माझ्या श्वासाचं, माझ्या जगण्याचं प्रतीक आहे. शब्द माझ्याकडे कधी येतात, हे मी सांगू शकत नाही; पण जेव्हा येतात, तेव्हा ते माझ्या मनाच्या खोल तळाशी उमटलेल्या भावनांच्या लहरींवरून शांतपणे किनाऱ्यावर येऊन विसावतात.

त्या लहरींचा प्रवासच या पुस्तकांत शब्दबद्ध झाला आहे. ‘बोल बरवा’, ‘रसिकवरा’, ‘अनुबंध’, ‘हृदयतरंग’, ‘प्रतिसाद’ आणि ‘मनस्विनी’. प्रत्येक संग्रह हा माझ्या भावविश्वाचा एक टप्पा आहे; प्रत्येक कविता म्हणजे एका क्षणाचं हृदयस्पर्शी दर्शन.

कविता ही माझ्यासाठी संवाद आहे. स्वतःशी, समाजाशी आणि त्या अदृश्य शक्तीशी जी माणसाला अनुभव देत राहते. या संवादाला जेव्हा रसिकांनी प्रतिसाद दिला, तेव्हा मला जाणवलं, की कविता केवळ एकतर्फी अभिव्यक्ती नाही, ती म्हणजे दोन मनांमधला पूल आहे.

माझ्या कवितांना वाचकांनी जेव्हा शब्दात, भावनेत आणि कधी मौनातही प्रतिसाद दिला, तेव्हा त्या प्रत्येक प्रतिसादाने माझ्या कवितांना नवा अर्थ दिला. त्यांनी त्या कवितांना पूर्णत्व दिलं. या सर्व संग्रहांची कल्पना जन्माला आली ती ह्याच जाणिवेतून, की कविता ही फक्त कवयित्रीची नसते; ती वाचकाच्या हृदयातही पुढे लिहिली जाते. म्हणूनच या पुस्तकात मी माझ्या कवितांसोबत रसिकांच्या त्या अमूल्य प्रतिक्रिया जोडल्या आहेत, ज्यांनी प्रत्येक ओळीला जिवंत केलं, प्रत्येक शब्दाला प्रतिसाद दिला. असं म्हणणं अतिशयोक्ती ठरणार नाही की, ही संकल्पना जगातली पहिलीच अशी आहे, ज्यात कवीच्या कवितेबरोबर वाचकाचे शब्दही त्या कवितेचा भाग बनले आहेत.

माझ्या लेखणीचं आणखी एक वैशिष्ट्य म्हणजे, प्रत्येक कवितेखाली मी तिच्या रचनेचा दिनांक आणि वेळ नोंदवते. हे माझं लहानसं; पण अत्यंत हृदयाशी जपलेलं वैशिष्ट्य आहे. कारण माझ्या दृष्टीने कविता म्हणजे भावनेचा जन्मक्षण. तो क्षण पुन्हा कधी येत नाही. त्या क्षणाची वेळ नोंदवणं म्हणजे त्या भावनेला अमरत्व देणं. म्हणूनच माझ्या प्रत्येक कवितेखाली तो क्षण जपलेला आहे. ज्या वेळी माझ्या मनाने त्या शब्दांना जन्म दिला.

अनेकदा लोक विचारतात, ‘मंजूषा, तुम्ही कविता कशा लिहिता?’ मला त्याचं एकच उत्तर सुचतं. ‘कविता मी लिहीत नाही, त्या मला लिहितात.’

त्या माझ्या मनात शांतपणे येतात, कधी रात्र गडद झाल्यावर, कधी एखाद्या ओलसर दुपारी, कधी बालकाच्या हसण्यात, तर कधी माझ्या अंतर्मनाच्या मौनात. त्या माझ्या डोळ्यांनी पाहिलेल्या, पण अनेकांच्या अंतःकरणाने जाणवलेल्या गोष्टींचं प्रतिबिंब आहेत.

या सर्व संग्रहांतून मी जीवनाच्या असंख्य छटा अनुभवल्या. प्रेम, वियोग, नात्यांची गुंफण, स्त्रीमनाचं असंवेदनशीलतेविरुद्धचं बंड, आशेचा किरण आणि माणुसकीचं नितळ सौंदर्य.

‘बोल बरवा’ मध्ये शब्दांचा नाद आहे, ‘रसिकवरा’ मध्ये प्रतिसादांचा नवा सूर आहे, ‘अनुबंध’ मध्ये नात्यांची गुंफण आहे, ‘हृदयतरंग’ मध्ये भावनांच्या लहरी आहेत, ‘प्रतिसाद’ मध्ये वाचकांचा श्वास आहे, ‘मनस्विनी’ मध्ये आत्मविश्वासाची झळाळी आहे आणि ‘हृदयस्पर्शी’ मध्ये रसिकांच्या हृदयात पोहोचणं आहे.

प्रत्येक पुस्तक माझ्या जीवनाच्या एका टप्प्यावर उमटलेलं मनाचं चित्र आहे. माझ्या लेखनाचा प्रवास सुरुवातीला स्वतःपुरता होता. मला वाटायचं, लिहिलं म्हणजे मन हलकं होतं. पण जसजसा काळ गेला, तसतसं लक्षात आलं की माझ्या या भावनांना कितीतरी रसिक आपल्या भावनांचं प्रतिरूप मानत होते. त्यांच्या प्रतिसादांत मला माझ्याच कवितांचा नवा अर्थ मिळाला.

एखाद्या वाचकाने लिहिलं, ‘आपली कविता वाचली की असं वाटतं, आपल्या मनातलं कोणीतरी माझ्यापर्यंत पोहोचवलं.’ त्या एका ओळीनं मला वाटलं, की मी लिहिते ते माझं नसून अनेकांच्या मनाचं एकत्रित प्रतिबिंब आहे. ही

जाणीव इतकी खोल गेली, की मी ठरवलं, माझ्या कविता आता फक्त माझ्या राहणार नाहीत, त्या रसिकांच्या प्रतिक्रियांबरोबरच जगणार आहेत. या संकल्पनेतूनच हे सर्व संग्रह जन्मले.

ही केवळ साहित्यनिर्मिती नाही, तर मानवमनांतील संवादाचा प्रयोग आहे. अनेकांना वाटेल, कविता म्हणजे कल्पना; पण माझ्यासाठी कविता म्हणजे अनुभवाचं सत्य. मी जगलेले क्षण, मी पाहिलेलं आकाश, मी अनुभवलं ते प्रेम, मी सोसलेली एकाकी शांतता, हे सगळं त्या शब्दांत विरघळलेलं असतं.

म्हणूनच माझ्या कवितांना कुठेही कृत्रिम झळाळी नाही; त्या साध्या आहेत, पण जिवंत आहेत. माझ्या कवितांमध्ये मी 'मी' लिहिते, पण तो 'मी' अनेकांचा असतो. प्रत्येक वाचकाला त्या ओळीत स्वतः दिसतो. कदाचित हाच माझ्या लेखनाचा सर्वात मोठा पुरस्कार आहे. मी कधीच मोठं लिहायचं ठरवलं नाही, पण मनापासून लिहायचं ठरवलं. त्यामुळेच कदाचित माझ्या कवितांनी काळ आणि पिढ्यांच्या सीमाही ओलांडल्या.

या प्रवासात माझ्या लेखणीला अनेक स्नेही, समीक्षक आणि रसिक भेटले. त्यांच्या प्रतिसादांनी माझ्या कवितांना नवा अर्थ, नवी दिशा दिली. त्यांच्या शब्दांनी मला पुढे लिहायला प्रेरणा दिली. या सर्व रसिकांबद्दल माझ्या मनात अतूट कृतज्ञता आहे. कारण कविता माझी होती, पण तिला जिवंत ठेवणारा श्वास त्यांचा होता.

‘कविता लिहिणं म्हणजे स्वतःला ओळखणं,’ ही गोष्ट मी या प्रवासातून शिकलो. पण ‘कविता शेअर करणं म्हणजे इतरांना ओळखणं,’ ही अनुभूती या प्रतिक्रियांमधून मिळाली. माझ्या दृष्टीने वाचक म्हणजे फक्त श्रोता नाही, तो सहनिर्माता आहे. त्याने त्या कवितेला वाचताना स्वतःची छाया दिली, त्याच्या भावनांनी माझ्या शब्दांना अर्थ दिला. म्हणूनच या पुस्तकांमध्ये माझं लेखन आणि त्यांचा अनुभव; दोन्ही एकत्र आले आहे. कविता म्हणजे भावना आणि भावना म्हणजे माणूस. माणसातच माझं विश्व आहे, माणसातच माझ्या कवितांचा धागा आहे.

या पुस्तकांमधून मी प्रयत्न केला आहे की, शब्द आणि भावना यांचं नातं तुटू नये; त्यांचा संवाद सतत सुरू राहावा. मी जेव्हा माझ्या लेखनाच्या मागे वळून पाहते, तेव्हा जाणवतं, की या सर्व संग्रहांमधून मी एकच गोष्ट सांगितली आहे.

‘मनातलं बोलावं, ते शब्दांत उतरावं आणि ते पुन्हा मनापर्यंत पोहोचावं.’ शब्दांचा हा प्रवास कधी थांबलेला नाही, तो प्रत्येक वाचकासोबत नव्यानं सुरू होतो.

म्हणूनच हे ‘मनोगत’ म्हणजे, कवयित्री आणि रसिक यांच्यातील एक निरंतर संवादाची नोंद आहे. या प्रवासाला थांबा नाही; कारण जोवर माणसाचं मन आहे, तोवर कविता राहिल आणि जोवर कविता राहिल, तोवर हा संवाद अमर राहिल.

डॉ. मंजूषा कुलकर्णी

प्रस्तावना

हृदयाच्या पृष्ठभागावर लहरी उमटतात; कधी हलक्या, कधी गडद, कधी निःशब्द. कधी त्या लहरींनी संपूर्ण जीवन व्यापून टाकावं असं वाटतं, तर कधी त्या फक्त एका शब्दावर, एका स्मृतीवर थांबतात.

डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांचा 'हृदयतरंग' हा असाच एक शब्द-सरोवर आहे. जिथे प्रत्येक कविता म्हणजे मनाच्या एका लहरीचं गीत आहे. त्या लहरींचा सुर, त्यांचा रंग आणि त्यांचा स्पर्श. सर्व काही इतकं आपलंसं वाटतं की आपण वाचक म्हणून नव्हे, तर त्या लहरींचा भाग म्हणून जगू लागतो.

मंजूषाताईंच्या लेखणीचा एक गूढ स्वरूप आहे. त्यांचं लेखन विचारांचं नसतं, ते अनुभवांचं असतं. त्या शब्दांना दिशा देत नाहीत, त्या शब्दांना श्वास देतात. त्या ओळी वाचताना असं वाटतं, की एखाद्या शांत सकाळी, तुळशीपाशी बसून एक मन स्वतःशी बोलतंय.

'हृदयतरंग' हा संग्रह म्हणजे आत्मसंवादाचा आवाज आहे. त्यात ना वाद आहे, ना आवेश; फक्त भावनेचं निर्मळ अस्तित्व आहे. या संग्रहाचं सौंदर्य त्याच्या नादात आहे. प्रत्येक कवितेत एक लय आहे. कधी ती अंतर्मुख, कधी ती निसर्गमय, कधी ती थोडी वेदनादायी. पण सर्वत्र एक मृदुता आहे, एक 'शांत प्रतिध्वनी.' त्या ओळी जशा वाचकाच्या डोळ्यांवरून उतरतात, तशा त्या मनात थरथरतात. जणू तलावाच्या पाण्यावर चंद्राचा प्रकाश पसरावा आणि प्रत्येक लहरीत चंद्राचे अंश चमकावे.

कवयित्रीच्या लेखनाचं एक वैशिष्ट्य, प्रत्येक कवितेखाली त्या रचनेचा दिनांक आणि वेळ नोंदवलेले आहेत. हा केवळ शिस्तीचा भाग नाही, तर क्षणाच्या स्मृतीला अर्पण केलेला नमस्कार आहे. कारण त्या क्षणात उमटलेली

भावना, ती पुन्हा कधी येत नाही. ती वेळ, ते वातावरण, ती मनस्थिती, ही सगळी रसायनं मिळूनच कविता जन्म घेते आणि मंजूषाताई त्या क्षणाला अचूकपणे जतन करतात.

हृदयतरंगातील कविता म्हणजे मनाच्या काठावर येणारे भाव. कधी एखाद्या स्मृतीचा स्पर्श, कधी ओघळलेलं अश्रूविणाचं दुःख, कधी एकटेपणातील शांती, कधी निसर्गाशी गप्पा आणि कधी स्वतःच्या मनाशी केलेला सौम्य तक्रारीचा संवाद. त्या ओळींमध्ये जिथे निःशब्दता आहे, तिथेच सर्वाधिक शब्दांचं वजन आहे.

या संग्रहात स्त्रीमनाच्या अनंत छटा आहेत. ती स्त्री फक्त प्रेम करणारी नाही, ती चिंतन करणारी, जगाचा अनुभव घेणारी आहे. ती वेदनांना गाणं करते आणि आनंदाला शांत स्मित देऊन सोडते. तिच्या कविता म्हणजे एकच गोष्ट सांगतात, की स्त्री ही केवळ भावनिक नाही, ती संवेदनशील विचारवंत आहे.

‘हृदयतरंग’ हे नाव जसं सुंदर आहे, तसं त्याचं सार अधिक खोल आहे. ‘तरंग’ म्हणजे अस्थिरता, पण त्याचबरोबर चैतन्य. आणि ‘हृदय’ म्हणजे स्थिरता, पण त्याचबरोबर स्पंदन. या दोन विरोधी पण पूरक प्रवाहांचा मिलाफ म्हणजेच हा संग्रह. प्रत्येक कविता म्हणजे एक अंतर्मनाचा झरा आहे. त्या झऱ्यातून कधी प्रश्न येतात, कधी उत्तरं उमलतात. कधी शांततेचं पाणी वाहतं, कधी आठवणींचा पूर येतो; पण प्रत्येक ठिकाणी ‘स्वत्व’ टिकून राहतं कवयित्रीचं आणि वाचकाचंही.

कवयित्रीच्या लेखणीतील निसर्ग हा फक्त पार्श्वभूमी नाही. तो सजीव आहे. पाऊस, झाडं, चांदणं, वारं, फुलं हे सर्व तिच्या भावनांचे रूप घेतात. एखाद्या पावसाच्या थेंबात त्या आठवण शोधतात, एखाद्या वाऱ्याच्या झुळुकीत त्या श्वास ओळखतात आणि एखाद्या पानगळीत त्या स्वतःचं जग बघतात.

या कवितांमध्ये वेळेची जाण तीव्र आहे. कधी एखादी कविता ‘रात्री १:४५’ ला लिहिली आहे, कधी ‘सकाळी ६:१०’ ला. ही वेळ सांगते, की भावना नेहमी ठरवून येत नाहीत, त्या मनावर येतात जशा लहरी अचानक, पण अचूक.

हृदयतरंग वाचताना एक सुंदर अनुभव होतो, की आपण शब्द वाचत नाही, आपण मन ऐकतो आणि त्या मनाचा सूर इतका स्पष्ट असतो की आपण त्या लयीत मिसळतो. काही कविता इतक्या संक्षिप्त आहेत, की एकदाच वाचूनही त्या

दीर्घकाळ घुमत राहतात. त्या ओळी नंतर मनात पुन्हा पुन्हा उमटतात. जशा पाण्यात लहरी परत परत उठतात.

मंजूषाताईची लेखनभाषा सोपी आहे, पण तिच्या सहजतेतच एक प्रगल्भता दडलेली आहे. त्यांच्या शब्दांमध्ये अलंकार नसले तरी लय आहे. भावना आडाख्याशिवाय, पण नादमय रीतीने वाहतात. कविता वाचून वाटतं, की या शब्दांचा जन्म पुस्तकात नाही, तर मनाच्या श्वासात झाला आहे. त्यांच्या लेखनात अंतरंग आणि बाह्य जगाचं नातं दिसतं. त्या स्वतःच्या भावना सांगतात, पण त्याचबरोबर त्या प्रत्येकाची भावना बनतात. हीच खरी कवीत्वाची ओळख आहे. ‘मी’ लिहिते, पण ‘आपण’ अनुभवतो.

‘हृदयतरंग’ या संग्रहात कविता, वेळ आणि मन यांच्या त्रिवेणी संगमाचं दर्शन होतं. जिथे प्रत्येक लहरीवर एक ओळ चमकते आणि त्या ओळीच्या तळाशी एक शांत गूढता दडलेली असते. या कविता वाचताना वाचकाला स्वतःचा प्रतिबिंब दिसतो. कधी ती कविता आपल्याबद्दल बोलते, कधी आपल्या नात्यांबद्दल, कधी आपल्या गप्प, शांत आठवणींबद्दल.

त्या ओळी सांगतात, की भावना ही कमकुवतता नाही; ती म्हणजे मनाचं सजीवत्व आहे.

‘हृदयतरंग’ हे पुस्तक म्हणजे भावनांचा संथ प्रवाह. ना आरडाओरडा, ना अतिरेक. फक्त शुद्ध, स्वच्छ आणि मनाला स्पर्श करणारा प्रवास. ही कविता म्हणजे शब्दांची शालीनता आणि मनाची प्रगल्भता यांचं मिश्रण.

वाचक हा प्रवास संपवतो, पण अनुभव संपत नाही. शब्दांच्या आणि शांततेच्या सीमेवर जेव्हा मन थांबतं तेव्हाच ‘हृदयतरंग’ उमटतात आणि तेच तर मंजूषाताईचं खऱ्या अर्थानं यश आहे.

त्या कविता लिहितातच नाहीत, त्या मनाला हलवतात.

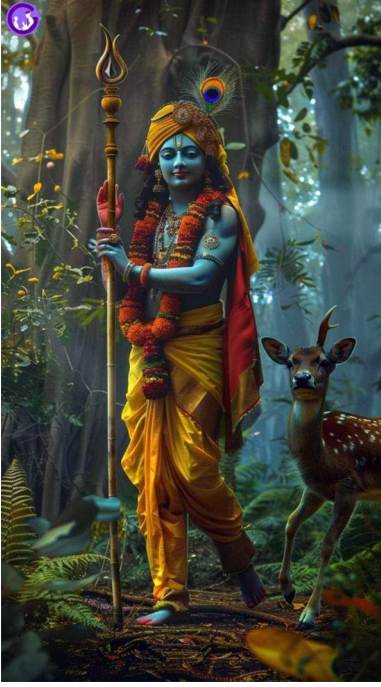
सौ. सीमंतिनी सुधीर बोर्डे

संगीत साधिका

छत्रपती संभाजीनगर

अनुक्रमणिका

१) मायंदळ मायंदळ देऊन जा ... १४	२४) तू सांग कृष्णराजा ... ६०
२) एकदा येऊन जा ... १६	२५) फुलास प्रीती देती ... ६२
३) सांग रे माझ्या मना ... १८	२६) भीज पावसाची ... ६४
४) तेज दीप उजळले ... २०	२७) आता नव्याने भातुकलीची ... ६६
५) निजानंदाचे कमळ ... २२	२८) भरले केळीचे पान ... ६८
६) कोरं पान ... २४	२९) मोरपीस ... ७०
७) बोकुला छुकुला ... २६	३०) चिंब ओल्या वाटेवरती ... ७२
८) हृदय हे रंगून जाते ... २८	३१) बरवा श्रावण जन्मला ... ७४
९) काय दिवस होते भारावलेले ... ३०	३२) भरलेल्या मेघांची तोरणे ... ७६
१०) जन्म न वाया जावो माणसा ... ३२	३३) मंजुवेणु स्वरबंध ... ७८
११) अक्षय माझे कर्म ठरू दे ... ३४	३४) पार्वतीचा बाळ मी ... ८०
१२) सुखाचे चांदणे पडता ... ३६	३५) तशीच तुझी नि माझी प्रीती ... ८२
१३) नववधूची मोहिनी ... ३८	३६) निसर्गातली रम्य दिवाळी ... ८४
१४) प्रिया प्रीतीचे गोड हे भाव ... ४०	३७) भाऊबीज ओवाळीते ... ८६
१५) किती बुडावे नयनसागरी ... ४२	३८) सांगा दिव्यास कोणी ... ८८
१६) जीव धन्य होय ... ४४	३९) जगणे खरे असावे ... ९०
१७) बंद काळजाची कळी ... ४६	४०) ऐक बा विठ्ठला ... ९२
१८) तुझीच संगिनी साथी प्रिया ... ४८	४१) असे वाटते जन्म वहावा ... ९४
१९) दिव्य गुणांची मोजमिती ... ५०	४२) हे वेडाचे वेडूऽऽ कोडे ... ९६
२०) शापित शशीचे चक्र उदास... ५२	४३) वळण असावे वळणावळणावरती ... ९८
२१) घे नमन हृदयांकिते ... ५४	४४) नखशिखांत साजामध्ये ... १००
२२) पुन्हा मीच वेडी नवी जन्मते का ... ५६	४५) बीज अंकुरे अंकुरे ... १०२
२४) किती जगावे कैसे ... ५८	४६) प्रिया वधू मी सख्या तुझी रे ... १०४
	४७) जळ अवखळ लाटांच्या नागिणी ... १०६

(१)

मायंदळ मायंदळ देऊन जा

मायंदळ मायंदळ देऊन जा
झोळी फाटकी घेऊन जा
जरा जरासे मला सख्या रे
तुझ्या कृपेने पाहून जा
मायंदळ मायंदळ देऊन जा...

मनात ठेवीन सुगंध सारा
गाभाऱ्यात त्या राहून जा
भावभक्तीची फुले उमलली
मायंदळ मायंदळ हुंगून जा

तुझ्या भेटीची आस जीवाला
जन्म सांगतो न्हाऊन जा
कणाकणातून तोच राहतो
मायंदळ मायंदळ घेऊन जा

कर्म आधीचे गतजन्मीचे
संचितातले भोगून जा
भजन तयाचे जपता जपता
मायंदळ मायंदळ गाऊन जा

उघड्या नयनी सृष्टी सारी
कर्तुत ते स्वीकारून जा
मिटता डोळे रूप तयाचे
मायंदळ मायंदळ पाहून जा
मायंदळ मायंदळ पाहून जा

दि. २५/०४/२०२४
सकाळी ०९.३२ वा.

(२)

एकदा येऊन जा

एकदा येऊन जा रे
पाहण्या मन एकटे
का उगा वाटे उदासी
ही भकासी भेटते
एकदा येऊन जा

केस माझे गुंतलेले
झाले वेडे मोकळे
ते तरी निर्जीव वाटती
ओके बोके ओकळे

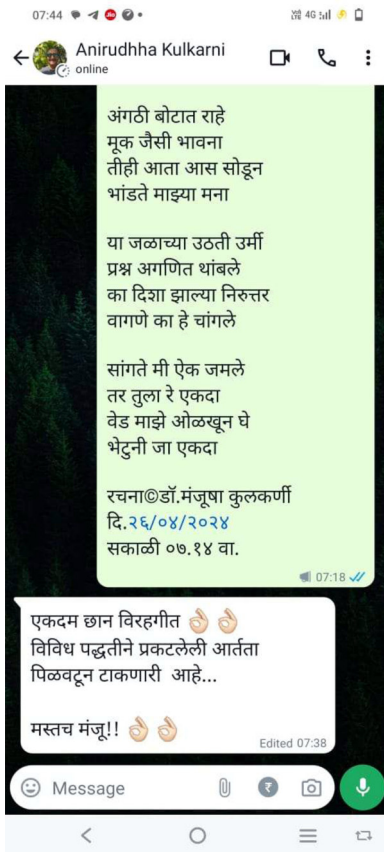
ही नजर माझी कुणाला
पाहते ना सांगते
शून्य तेथे शून्य येथे
का जीवाला टांगते

अंगठी बोटात राहे
मूक जैसी भावना
तीही आता आस सोडून
भांडते माझ्या मना

या जळाच्या उठती उर्मी
प्रश्न अगणित थांबले
का दिशा झाल्या निरुत्तर
वागणे का हे चांगले

सांगते मी ऐक जमले
तर तुला रे एकदा
वेड माझे ओळखून घे
भेटुनी जा एकदा

दि.२६/०४/२०२४
सकाळी ०७.१४ वा.

(३)

सांग रे माझ्या मना

का उगा बघतोस इतके
नजरेतुनी का खोडी ती
उडवुनी देतो बटांना
पवन अवखळ गोडी ती

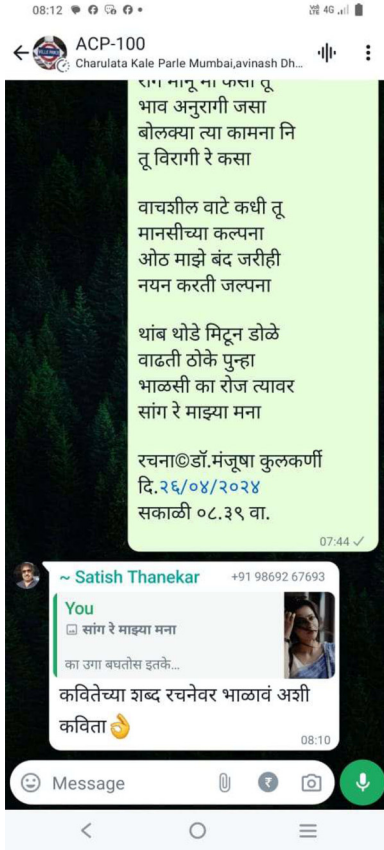
चालतो माझा प्रवास नि
तू प्रवासी वेगळा
रोज रोजची थांबसी अन
नाद वेड्या आगळा

राग मानू मी कसा तू
भाव अनुरागी जसा
बोलक्या त्या कामना नि
तू विरागी रे कसा

वाचशील वाटे कधी तू
मानसीच्या कल्पना
ओठ माझे बंद जरीही
नयन करती जल्पना

थांब थोडे मिटून डोळे
वाढती ठोके पुन्हा
भाळसी का रोज त्यावर
सांग रे माझ्या मना

दि.२६/०४/२०२४
सकाळी ०८.३९ वा.

(४)
तेज दीप उजळले

नीज डोळ्यात उरली निशा गुंगून सरली
पहाटेला प्राचीवर तेजशलाका फिरली

अरुणोदयाच्या सवे रवीराज उगवला
झणो आसमंत त्याने सोत्साहाने जागविला

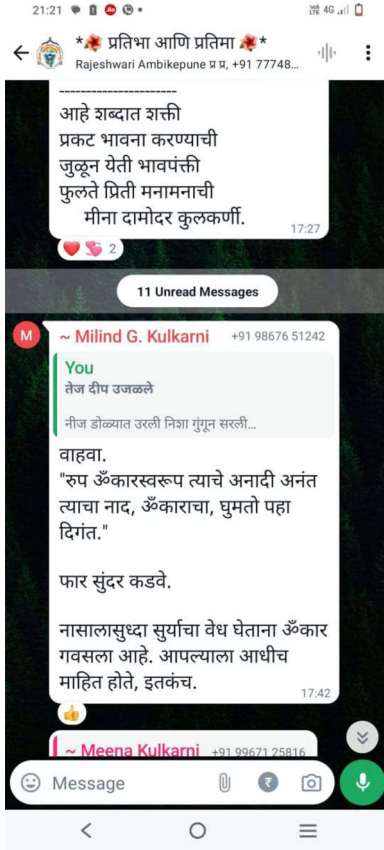
वारा घुमड घुमड सूर घुमवीत आला
फांदी फांदीवर खग मेळा गलबला झाला

पूजा राऊळी मांडली ईश आराधना चाले
समईच्या ज्योतीतले तेज दीप उजळले

रूप ओंकारस्वरूप त्याचे अनादी अनंत
त्याचा नाद ओंकाराचा घुमतो पहा दिगंत

रोज सकाळ सकाळी अशी गाभाऱ्यात यावी
मन उजळून जाता नव्या नवती पहावी

दि. २९/०४/२०२४
सकाळी १०.२२ वा.

(५)

निजानंदाचे कमळ

निजानंदाचे कमळ फुलू दे
समाधान सरोवरी
आत्मानंद हृदयमन्दिरी
स्वर्ग विलसे भूवरी

एक एक पाकळी उमलू दे
दुःख पंक तुडवुनी
परमानंद हा सतत लाभू दे
कोशवृत्ती उडवुनी

अशी उगवता सकाळ प्राची
उजळून दाही दिशा
तेज पसरू दे तमा विसरू दे
जागताना ती जिगीषा

जळ संसारी लाटा कहारी
झोक न जाणे बरे
अहंकाराचा वारा न उपटो
मूळ विसरणे न खरे

जसे हे फुलणे जीवा जीवाचे
तसेच मिटणे आहे
जीवा शिवाचे परम एकदा
मुक्त भेटणे पाहे

दि.३०/०४/२०२४

रात्री ०८.०३ वा.

(६)
कोरं पान

छान छान असो की
नावडते जगणे मग
आपले आपल्याला
नव्याने कोरे करता यावे जग

पुसता यावे ओरखडे
ओरबाडे मनावरचे
एक खोडरबर आपल्याजवळ
गुपचूप क्षणावरचे

क्षण हवे ते क्षण नको ते
जर का मांडता आले
दुःख सारे साचलेले
मुक्तपणे सांडता आले

मन असं मोकळं करत
दडपणाविना जगता येईल
मनालाच हवं ते
मोकळेपणे मागता येईल

रोज नव्यानं जगण्यासाठी
जीवनाचं रोज कोरं पान
कितीदा नव्याने लिहीत जावे
आयुष्याला आपल्या छान

दि.०२/०४/२०२४
रात्री ११.४९ वा.

(७)
बोकुला छकुला

का ग आई, का ग आई
सांग ना मला काही
सारखे मी विचारतो
तुला किती प्रश्न बाई

आपण उंदीर का पकडायचे
त्यांच्या मागे किती धावायचे
डोळे मिटूनच दूध का प्यायचे
उडी मारता पायावरच का यायचे

आपणही खायला
ताट का नाही घेत
पाहुण्यांना आपल्या
हॉटेलात का नाही नेत

नवे नवे कपडे, चपला गॉगल
फिरायला गाडी का ग नसावी
आपल्याही घरात टी व्ही नि मोबाईल
दुधाची डेयरी मस्त असावी

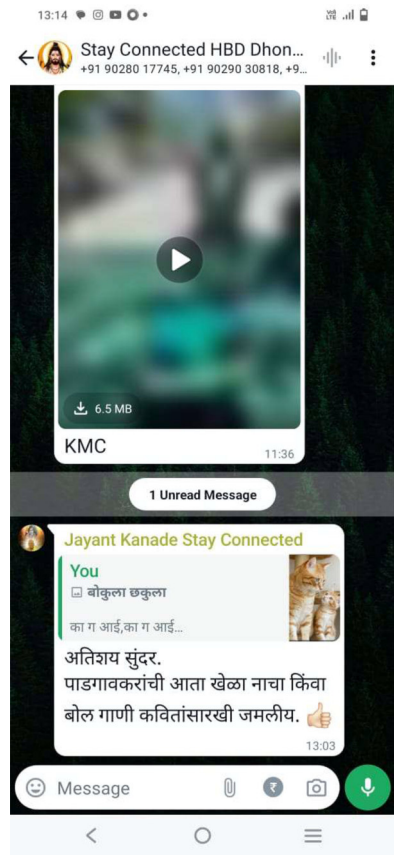
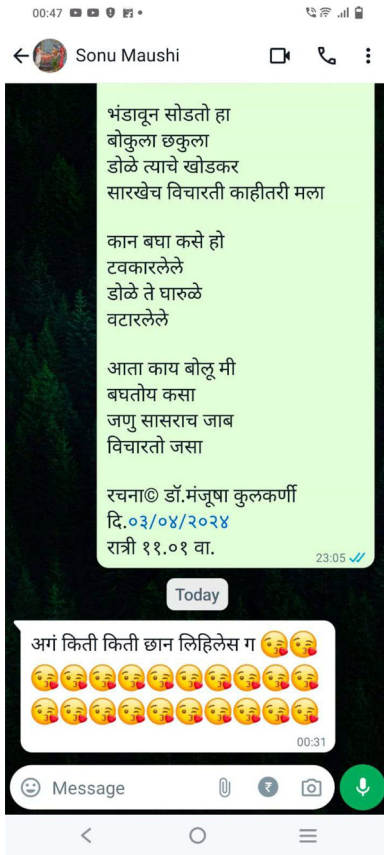
काय बाबा सांगू मी
किती तुझे प्रश्न
सुचतच नाही काही
निरुत्तर प्रश्न

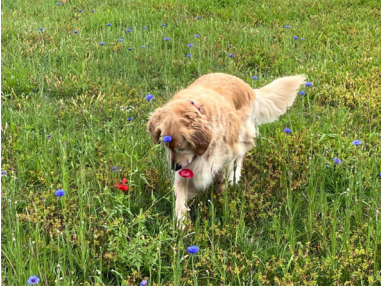
भंडावून सोडतो हा
बोकुला छकुला
डोळे त्याचे खोडकर
सारखेच विचारती काहीतरी मला

कान बघा कसे हो
टवकारलेले
डोळे ते धारुळे
वटारलेले

आता काय बोलू मी
बघतोय कसा
सासराच जाब मला
विचारतो जसा

दि.०३/०४/२०२४
रात्री ११.०१ वा.

(८)

हृदय हे रंगून जाते

तूही पडला न प्रेमात यांच्या
फुले चिमुकली गोड
रंग एवढे कोण टाकतो
आकारही अजोड

निसर्ग असतो खरा सोबती
सखा आपुला हितकर
मोहक दृश्ये किती साठवून
घ्यावी मनातच सुंदर

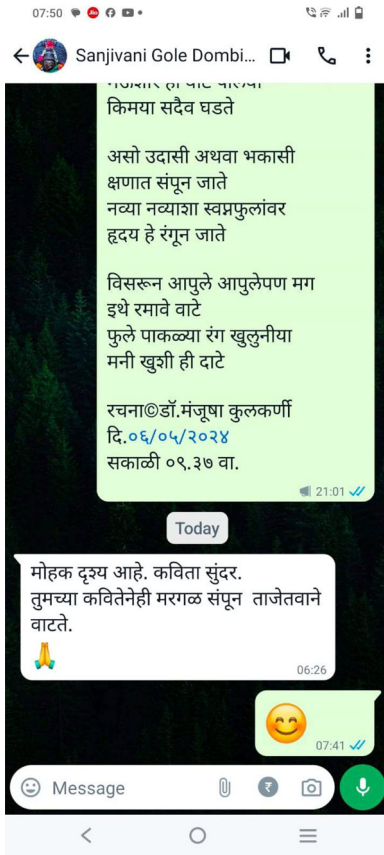
स्पर्श कोवळे हरितृणांचे
मल्मल फुलात दडते
मऊशार ही वाटे पालवी
किमया सदैव घडते

असो उदासी अथवा भकासी
क्षणात संपून जाते
नव्या नव्याशा स्वप्नफुलांवर
हृदय हे रंगून जाते

विसरून आपुले आपुलेपण मग
इथे रमावे वाटे
फुले पाकळ्या रंग खुलुनीया
मनी खुशी ही दाटे

दि.०६/०५/२०२४

सकाळी ०९.३७ वा.

(९)

काय दिवस होते भारावलेले

सारवण शेणाचं तुझं

अंगणी चालायचं

कधी सडा पडायचा

कधी लिंपण घराचं व्हायचं

तू लक्ष्मी घराची

घरावरून तुझा हात फिरायचा

सुगंध मातीचा हुंगून

आसमंतात तो किती उरायचा

संपदा प्रेमाने नित्य

गोधनाची गोठ्यात वसे

आला गेला पै पाहुणा

सुखाने तृप्त होतसे

घराची कळा अंगण सांगते

म्हणत असत पूर्वज सगळे

तू अंगणाला तुझ्या प्रेमाने

बनवत असशी देखणे नि आगळे

इथेच कितीतरी दुःख

बरे झाले भुई लोण लावून

इथेच मनाच्या वेदना

संपून गेल्या मनमोकळ्या गप्पांतून

हे शेणाचे सडे, हे सारवण

हे लिंपण चुलीचं, भिंतीचं लेपण

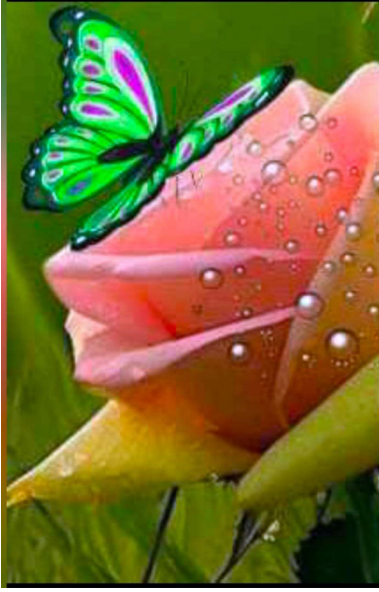
काय दिवस होते भारावलेले

खेड्यातले आपुलकीचे ते पण

दि.०८/०५/२०२४

सकाळी ०७.४७ वा.

फुलाफुलांच्या परागातुनी
मधुघट भरले कुणी
तुला नेमके अमृत तेथे
हे सांगितले कुणी

जीव इवलुसा उदर छोटुले
भूक लहानशी असता
कसे प्राशिसी सांगायाला
कुणीही जवळी नसता

इकडून तिकडे तिकडून इकडे
रस अमूल्य ते भरीशी
उडता उडता सुंदर जगणे
सुंदरतेने करीशी

(१०)

जन्म न वाया जावो माणसा

कुणी शिकवले तुला हे असले
रसग्रहणाचे धडे
फूलपाखरा फुलाभोवती
मधु मधुराचे कडे

कुठे उमलली फुले हासरी
कसे जाणवते तुजला
गोल इवलुसे डोळे तरीही
बाग खुणावते तुजला

पंखांवरती चित्र रंगीले
जरी कोरले आहे
वरवरच्या त्या मोहामध्ये
फुलपाखरू अडके न पाहे

काय हो मौलिक घ्यावे झटपट
शिकणे त्याच्याकडुनी
जन्म न वाया जावो माणसा
व्यर्थासाठी अडुनी

दि.०७/०५/२०२४

सकाळी ०८.२६ वा.

(११)

अक्षय माझे कर्म ठरू दे

अक्षय माझी शब्दसंपदा
अक्षय त्यातील भाव राहू दे
अक्षय वाणी सहजी प्रसृत
अक्षय माधुरी त्यात वाहू दे

अक्षय माया अक्षय प्रीती
अक्षय असू दे लोभस नाती
अक्षय नंदादीपामधली
तेवत राहो प्रकाश ज्योती

अक्षय इथल्या भाव भावना
अक्षय आणिक हळव्या कामना
अक्षय ऋजुता बंध कोवळे
अक्षय सालस ठेव या मना

अक्षय सेवा तुझी साधना
अक्षय असू दे आराधना
अक्षय सर्जन अक्षय अर्जन
अक्षय तृप्ती असो मन्मना

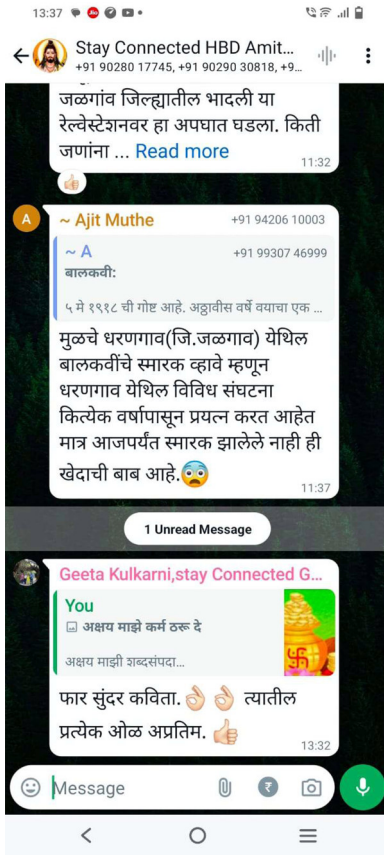
अक्षय मधुरस अन्नकणांचे
अक्षय नवरस साहित्याचे
अक्षय लाभो रसिकवरांचे
अक्षय आशीष मान्यवरांचे

अक्षय मजला कृपा तुझी अन
अक्षय शिरी ह्या कर तू ठेवून
अक्षय माझे कर्म ठरू दे
अक्षय अक्षरसेवा होऊन

दि.१०/०५/२०२४

सकाळी ०८.०५ वा.

अक्षयतृतीया शुभकामना

(१२)

सुखाचे चांदणे पडता

सुखाचे चांदणे पडता
मनाला येते का भरती
फळावी आस आसुसली
चकोराची जशी रीती

कळावे त्याचसाठी ही
प्रतीक्षा जन्मोजन्माची
नसावे दुःख का वाटे
जगाया जळमटे त्याची

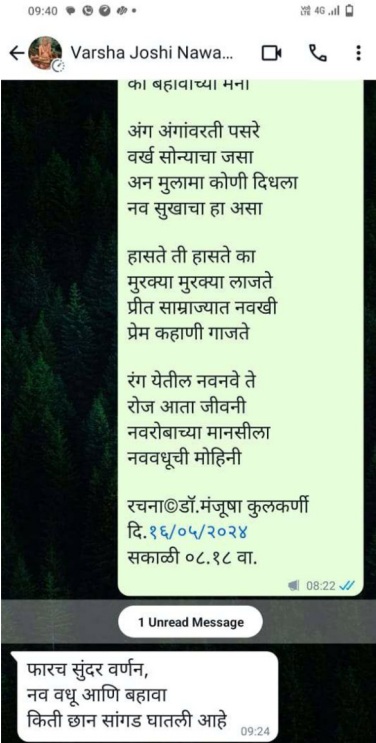
अमावस दूर सारूनी
कलेने वाढणे होते
ऱ्हासाच्या राती पचवाव्या
पुनव मग अलगदशी येते

दुःख हे ना ठरते कधीही
सुखाचे क्षणही ना उरती
हवे जे वाटते मनुजा
जपाया दो क्षणही पुरती

सुखाचे चांदणे यावे
कुट्ट अंधार असताना
सुखे ही आपसूक पावावी
मनी ध्यानीही नसताना

दि.१५/०५/२०२४
सायंकाळी ०७.१७ वा.

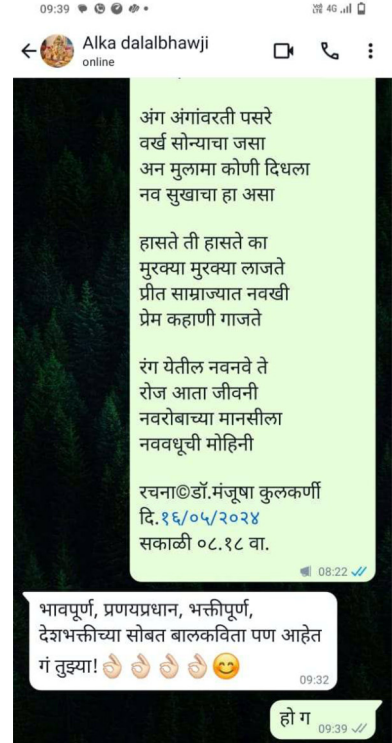

(१३) नववधूची मोहिनी

सोन हळदीने माखलेली
ही बहाव्याची नवरी
पाहुनी भवताली दिसते
का अशी ती बावरी

रंग कोणी सांडला हा
स्वर्णकांती मोहना
लुभवितो स्वप्नांसवे
का बहावीच्या मना

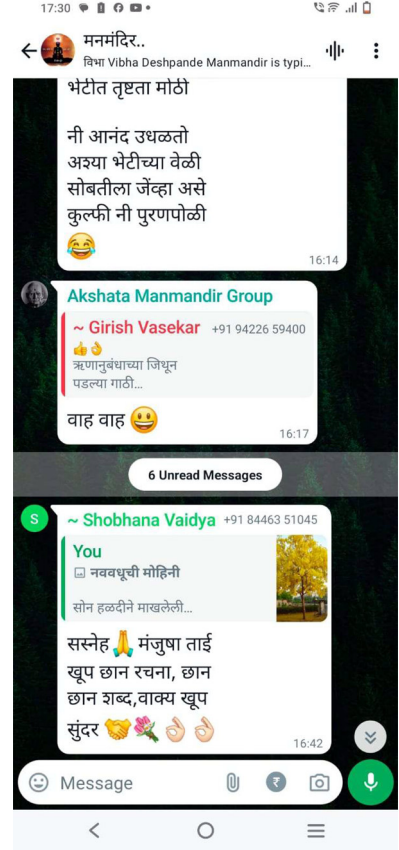
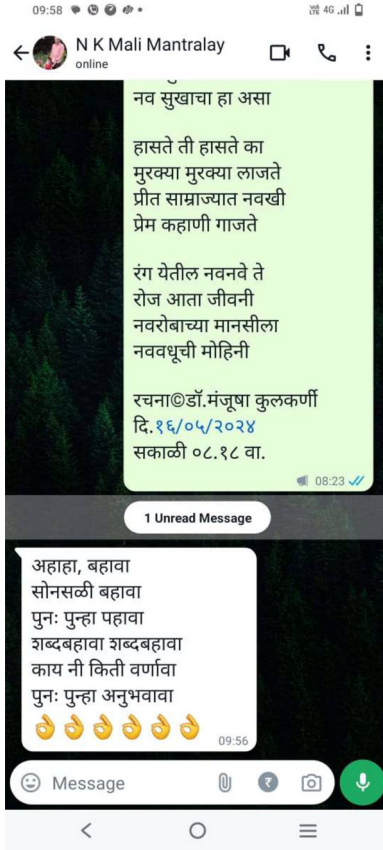

अंग अंगांवरती पसरे
वर्ख सोन्याचा जसा
अन मुलामा कोणी दिधला
नव सुखाचा हा असा

रंग येतील नवनवे ते
रोज आता जीवनी
नवरोबाच्या मानसीला
नववधूची मोहिनी

हासते ती हासते का
मुरक्या मुरक्या लाजते
प्रीत साम्राज्यात नवखी
प्रेम कहाणी गाजते

दि.१६/०५/२०२४
सकाळी ०८.१८ वा.

(१४)

प्रिया प्रीतीचे गोड हे भाव

पसरून गेली सभोवताली
सहवासाची मधुर गंधाली
पानापानामधून वाहते
कुंद हवा प्रीतीची धुंदाली

धूसर धूसर जग हे वाटते
जीवन नवेच नवे भेटते
तुझ्यासवे आशेची किरणे
अंधाराचे जाळे फिटते

झाडावेलींवरली पालवी
फुलाफुलांना जणू खेळवी
नवाच वारा नव्याच बहरा
मधुमासाला हृदयी वळवी

इथेच हातामधले हात
बसलो थोडे निवांत गात
स्वर गुंजन गुंजत असताना
लवथवते गवताची पात

किती स्मरावे क्षण दोघांचे
वसले आपुले इथेच गाव
कायम राहतील काळजात या
प्रिया प्रीतीचे गोड हे भाव
प्रिया प्रीतीचे गोड हे भाव

दि.२०/०५/२०२४

सकाळी ०७.३९

(१५)

किती बुडावे नयनसागरी

किती बुडावे नयनसागरी

पुन्हा डुबावे वाटे

अगणित लाटा उसळून येती

मदन पूर जणु दाटे

त्या बुबुळांच्या चंचल पक्षिणी

भिरभिर भिरभिरताना

त्यावर मिचमिच झाक पापण्या

काळजास चिरताना

कशास कज्जल धार लाविली

नजरेला बांधाया

नको बघू तू रोखून ऐसे

धागे पुन्हा सांधाया

मी मरतो रोजच आणि जगतो

याच लोचनांवरती

किती जुल्मी हे चक्षु खोडीले

अपराध हवेसे करती

हात तुझा मग हाती येता

श्रीकर भासून जातो

तुझ्या रूपाने येई संपदा

सुख वारा हासून गातो

कधी न विसरतो दृष्टी तुझी ही

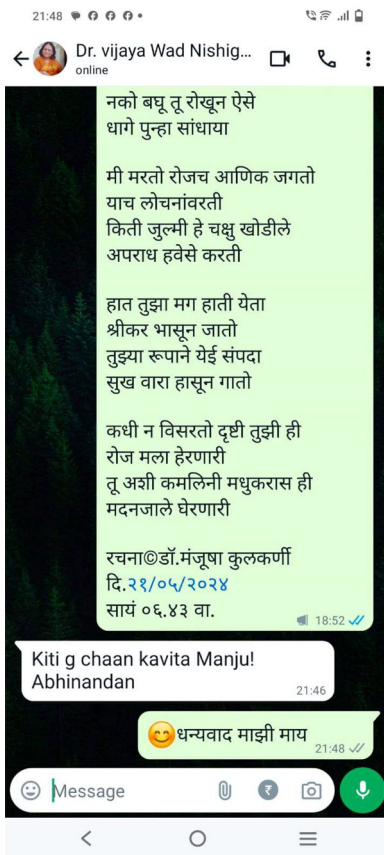
रोज मला हेरणारी

तू अशी कमलिनी मधुकरास ही

मदनजाले घेरणारी

दि. २१/०५/२०२४

सायं. ०६.४३ वा.

(१६)
जीव धन्य होय

झेप गरुडाची माझ्या
आज हाती आली
पंख ल्येत कल्पनेचे
मूर्त साकारली

लालबुंद मिरच्यांच्या
तजेल्या रंगात
संचारली आग
वैनतेयाच्या अंगात

ताज्या ताज्या मिरचीचे
देहरूप आले
चोच डोळे शेषूटही
हुबेहूब झाले

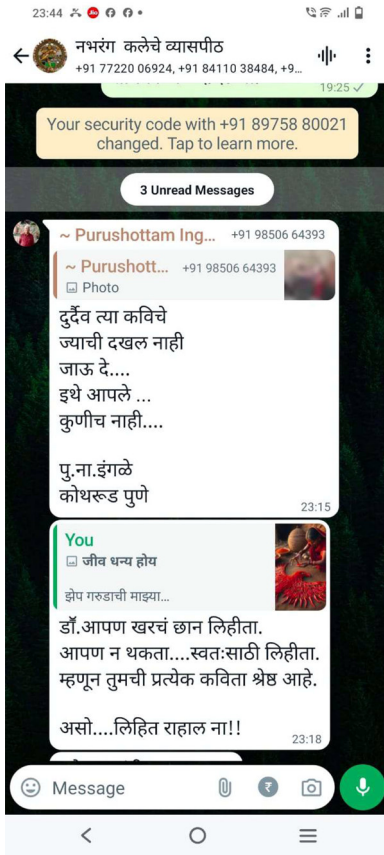
उंच आकाशात त्याची
झेप नि भरारी
तीच साकारली म्या की
नजर करारी

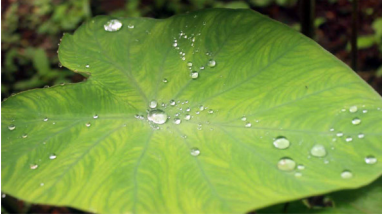
सारवल्या भुईचेच
नभ त्यास दिले
आकांक्षांचे पंख होत
रूप ठरविले

मनामंदी भक्ती तुझी
कला तूच दिली
पूजा तुझी अशी बघ
न्यारी म्या बांधली

केली देवा नारायणा
वाहनाची सोय
आता तुझं रूप दाव
जीव धन्य होय
माझा जीव धन्य होय

दि.२३/०५/२०२४
सकाळी ०६.५४ वा.

(१७)

बंद काळजाची कळी

हिरव्या अळूच्या पानावर
थेंब पाण्याचे जे चार
दव मोत्यांची शोभा ही
स्पर्श दिलाश्याचे गार

रेषा पानाच्या खुलती
पाने वाऱ्याशी डोलती
सृष्टीमध्ये शब्देविन
सारे सारेच बोलती

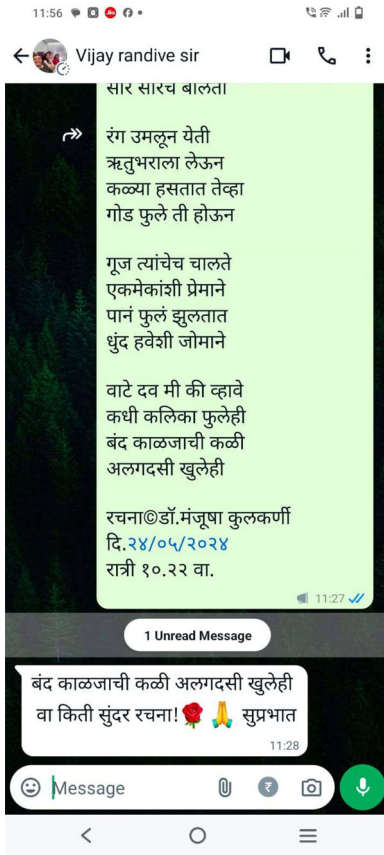
रंग उमलून येती
ऋतुभराला लेऊन
कळ्या हसतात तेव्हा
गोड फुले ती होऊन

गूज त्यांचेच चालते
एकमेकांशी प्रेमाने
पानं फुलं झुलतात
धुंद हवेशी जोमाने

वाटे दव मी की व्हावे
कधी कलिका फुलेही
बंद काळजाची कळी
अलगदसी खुलेही

दि.२४/०५/२०२४

रात्री १०.२२ वा.

(१८)
तुझीच संगिनी साथी प्रिया

मंद्र गुलाबी हळव्या सुखांची
फुले रेशमी देशील का
तशाच हळव्या हृदयपाकळ्या
माझ्या संगे नेशील का

आजमाव तू सख्या कधीही
भावसुमन परिमळलेले
स्वर्गसूख हे नक्की कोणते
सहवासी मज कळलेले

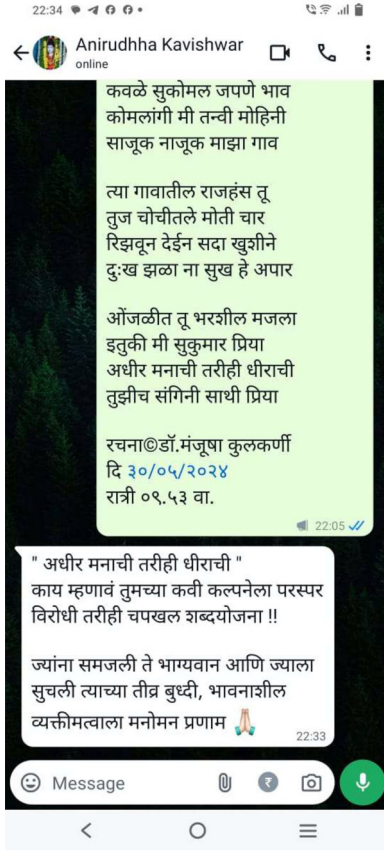
घेशील अलगद बाहुंमध्ये
विरघळून मी जाताना
अधर बंद हे शिवले कोणी
मूकपणे ते गाताना

एक सांगते ऐक प्रिया तुज
कवळे सुकोमल जपणे भाव
कोमलांगी मी तन्वी मोहिनी
साजूक नाजूक माझा गाव

त्या गावातील राजहंस तू
तुज चोचीतले मोती चार
रिझवून देईन सदा खुशीने
दुःख झळा ना सुख हे अपार

ओंजळीत तू भरशील मजला
इतुकी मी सुकुमार प्रिया
अधीर मनाची तरीही धीराची
तुझीच संगिनी साथी प्रिया

दि. ३०/०५/२०२४
रात्री ०९.५३ वा.

(१९)
दिव्य गुणांची मोजमिती

कुटून कधी बघ वयात येता
दाढी मिशी कवळी उगवे
पुरुषपणाच्या खुणा रांगड्या
अंगावर मदन हा निपजे

एक एक ते उभरून जातील
तनुवर भावही नकळतसे
किशोर अल्लड बालवयातील
उडे फुलपाखरू न कळतसे

यौवन आले उंबऱ्यात हे
पुढे सळसळता धबधबा
येण्याआधीच तारुण्याचा
कसा हवासा हा दबदबा

शिव शक्तीच्या मीलनातले
रम्य बोलके पुरुष नि स्त्री
घडवीत जातो परमेश्वर त्या
जन्म नवे नूतन चक्री

त्या कायेचा करुनी आदर
राखणे शरीर हे मंदिर की
रोमरोमी वसलेल्या त्याची
कृतार्थतेने पूजा ही

जे जे दिधले अवयव उत्तम
अगणित त्याचे ते उपकार
सन्मानाने त्याच्या कृतीला
सदुण सौंदर्यालंकार

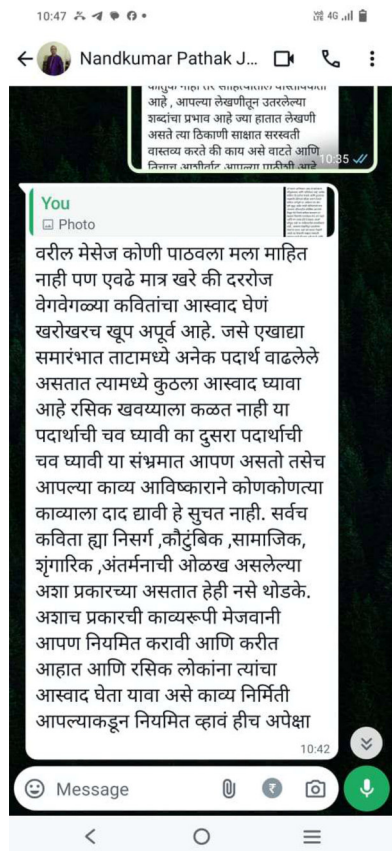
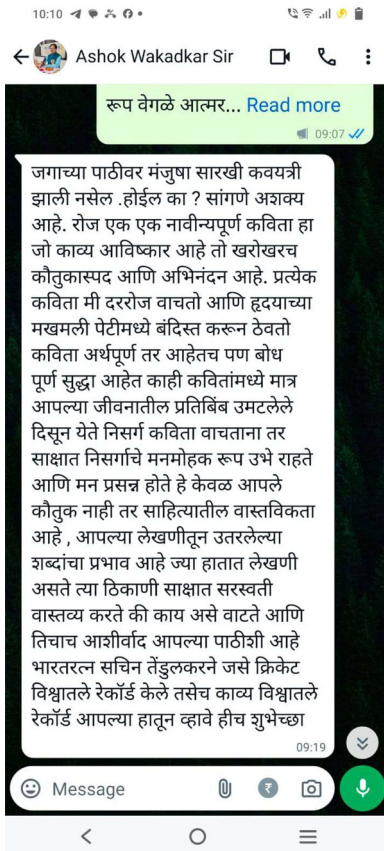
असेल स्त्री की पुरुष सामोरी
त्याची अलौकिक ती निर्मिती
परस्परांच्या देहापेक्षा
दिव्य गुणांची मोजमिती

आदरभावे पुरुषपणाचे
किंचित वरचढ का गुणगान
लुभवीत त्याला घेई सावरून
जननी भगिनी संगिनी मान

रूप वेगळे आत्मरूप ते
दोघांचेही एकसमान
पुरुष बळाचा महामेरू तर
स्त्री कोमल वात्सल्या खाण

पूरक उभये परस्परांना
साचे खाचे सांधुनिया
अगणित जीवां रेशीमबंधनी
साक्षी वर तो बांधुनिया

दि.३१/०५/२०२४
सकाळी ०७.४८ वा.

(२०)

शापित शशीचे चक्र उदास

चंद्र म्हणाला नकोच आता
विरही नभातून एकटे राती
जरा कळ्या मी होऊन जावे
गंध घेऊनी फुलेही साथी

उगाच वेड्या चांदण्यातली
दिशाहीन का भासे भ्रमंती
उद्यानातील फुलाफुलांची
परिमळलेली गोड संगती

लुकलूक करतील लक्ष चांदण्या
तरीही दूर त्या गावी राहतील
कळ्या फुलांच्या कोषांमध्ये
दडवून सुरभी दिव्या पाहतील

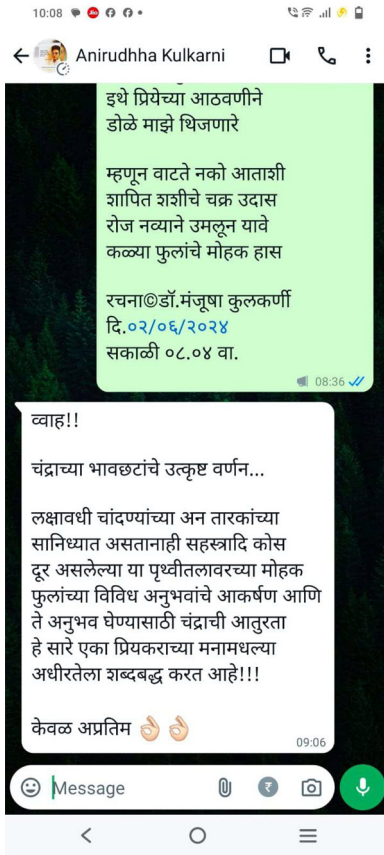
इथे अमावस अर्ध मास मी
झुरतो उरतो काहीच ना
तिथे फुलांचे उत्सव फुलण्या
मुहूर्त कसले नाहीच ना

ऋतू कसे मी इथून पाहणे
तिथे ओथंबून भिजणारे
इथे प्रियेच्या आठवणीने
डोळे माझे थिजणारे

म्हणून वाटते नको आताशी
शापित शशीचे चक्र उदास
रोज नव्याने उमलून यावे
कळ्या फुलांचे मोहक हास

दि.०२/०६/२०२४

सकाळी ०८.०४ वा.

(२१)

घे नमन हृदयांकिते

परम सौभाग्यदायिनी
पार्वती परमेश्वरी
परमसुंदरी वीरश्री
अर्ध नारी नटेश्वरी

जगत्पालनी तू जननी
सृष्टी पालनपोषिनी
शंकर नंदिनी अर्धांगिनी
गजानन कार्तिक तोषिनी

मुखमयी आभा मोहिनी
त्रिभुवन माते स्वामिनी
भक्तकृपाळू वत्सले
रागिणी अनुरागिणी

अन्नपूर्णे महादेवी
शांकरी अभयंकरी
उदयाचली तेजावली
अंबे रक्ताम्बरधरी

सकलदुःख गे हारिणी
सुरसुरां आधारिणी
असुरमद संहारिणी
अखिल विश्वा तारिणी

शक्ती भुक्ती मुक्तीरूपा
वंदिता अभिवंदिता
घे नमन हृदयांकिते
नंदिता अभिनंदिता

दि.०४/०६/२०२४
सकाळी ०८.०४ वा.

(२२)

पुन्हा मीच वेडी नवी जन्मते का

असे कोणते गाव माझे म्हणावे
इथे सारे क्षणभर जगाया मिळावे
जरी वाटे सारे हे माझेच आहे
मला ही हळुच ते सहज आकळावे

तरीही पुन्हा मी इथे ओघळावी
प्राजक्त बकुळी अबोलीच व्हावी
जे मूळ सारे मी सोडून देता
सुरभी नवी देत नवेलीच व्हावी

इथे सृष्टी सारी नव्यानेच खुलते
कळी कोंब पाने ही वेलीही डुलते
मग मी अशी का उदासी पहावी
माझ्यावरी मी नव्यानेच भुलते

सकाळी नवी एक आशा पहावी
पुन्हा सांजेला केशराने नहावी
क्षणाला क्षणाची स्मृती देखणी ही
जन्मांतरी ही गहनशी रहावी

इथे आत माझ्या कुणी राहते का
मनाने मनाला हळूच वाहते का
तलम भावना त्या जपुनी कोंदणात
पुन्हा मीच वेडी नवी जन्मते का

दि.१८/०६/२०२४

सकाळी ०६.५७ वा.

(२३)
किती जगावे कैसे

सडा सांडला प्राजक्ताचा
हळव्या प्रभातवेळी
गंधकोश उघडले कोवळे
नाजूक केशरखेळी

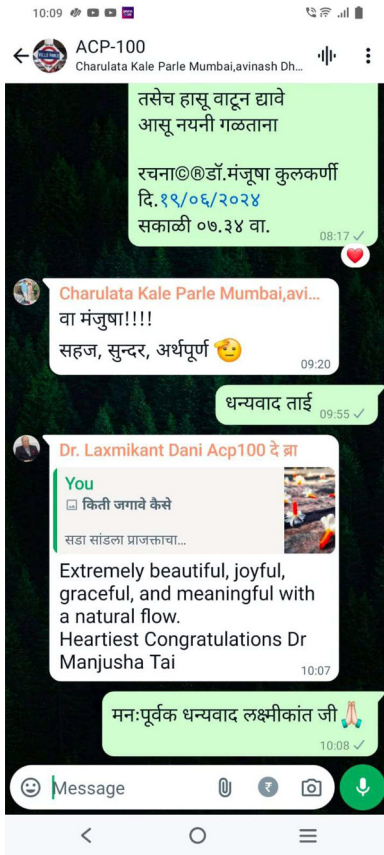
इतकी अलगद कशी कोसळती
शब्द न ओठी येती
मूकपणे का बोलत जाती
स्मृती गाठीशी घेती

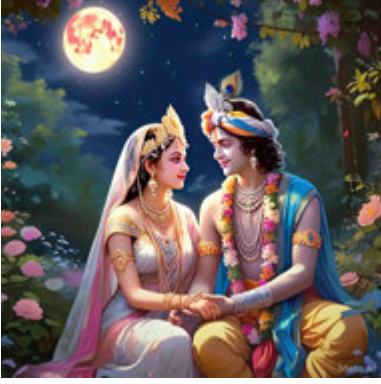
जेथून येती जन्माला मग
त्या पदतळी नमताना
जीवन करुनी अर्पित जाती
सुखे खुशी गमताना

काय मनी ते असेल त्यांच्या
किती जगावे कैसे
गंधासाठी जग वेडावून
आस उरावी तैसे

जगणे फुलणे गळणे उमलणे
वेचणे ओघळताना
तसेच हासू वाटून द्यावे
आसू नयनी गळताना

दि.१९/०६/२०२४
सकाळी ०७.३४ वा.

आले मी सारे सोडून
मी कृष्ण वेडी झाले
वेडात दौडदौडत
यमुनाकिनारी आले

(२४)

तू सांग कृष्णराजा

हातात हात घेऊन
या चांदण्यात न्हाऊन
तू सांग कृष्णराजा
डोळ्यात माझ्या पाहून

आहे खरेच का ते
तुज प्रेम माझ्यावरती
आहेस तू नभाचा
आणि खरे मी धरती

उमलून पुष्पलतिका
पाहतात दृश्य आपुले
त्या ऐकण्यास उत्सुक
हे प्रेमगीत आपुले

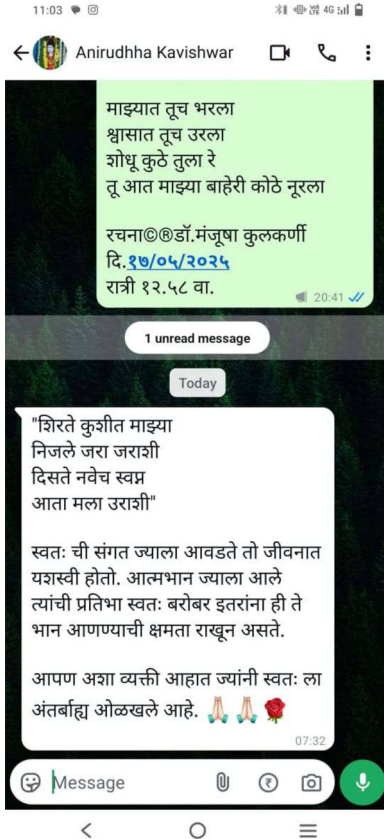
तू सांग सत्य सखया
तू फक्त आहे माझा
आता हे श्वास झाले
नावे तुझ्याच राजा

राधा कशास जगते
ती ऐसी का हो वागे
राहील का हे प्रेम
युग युगांती आपुले जागे

माझ्यात तूच भरला
श्वासात तूच उरला
शोधू कुठे तुला रे
तू आत माझ्या बाहेरी कोठे नूरला

दि.१७/०५/२०२५

रात्री १२.५८ वा.

(२५)
फुलास प्रीती देती

तू दिलेला सोनचाफा की
प्रीत बोलकी वाटे
प्रियेस देशी गंध सुगंधी
रीत नव्याने दाटे

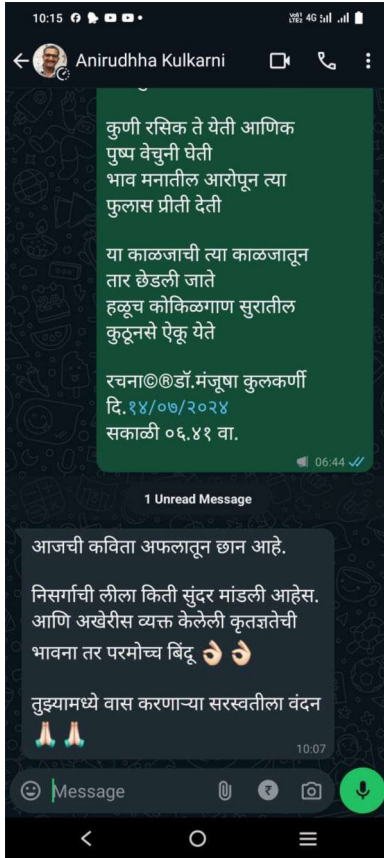
तिने मांडियली सुबक रांगोळी
प्रेम तिथेचे ओतून
कुसुम मनाची असती प्रतीके
प्रेम झरे स्वर्गातून

ईश्वरी संकेतांची मीलने
वसुंधरेवर घडती
अंबर धरणी प्रीत फुलूनी
सडे फुलांचे पडती

कुणी रसिक ते येती आणिक
पुष्प वेचुनी घेती
भाव मनातील आरोपून त्या
फुलास प्रीती देती

या काळजाची त्या काळजातून
तार छेडली जाते
हळूच कोकिळगाण सुरातील
कुठूनसे ऐकू येते

दि.१४/०७/२०२४
सकाळी ०६.४१ वा.

(२६)

भीज पावसाची

भीज पावसाची शीतल शहाऱ्याची
धुंद राहण्याची ही संगती अशी
गाभुळला ऋतू जाई उतू उतू
भावनांची हुतुतू संमती कशी

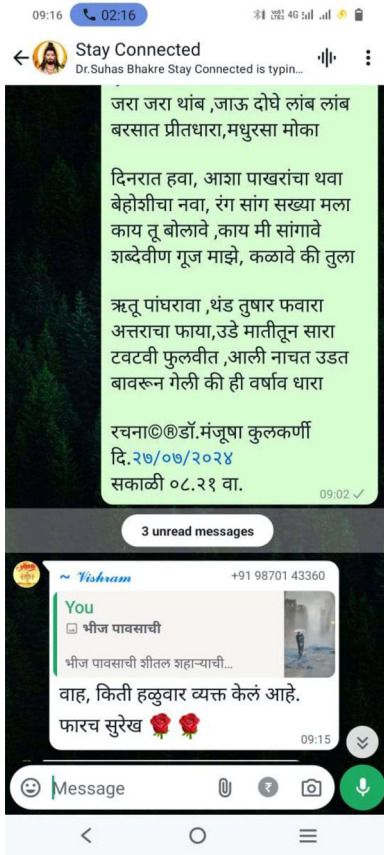
धुरव्यात धुकं काळजाचं ठोकं
बधिरलं अंग अंग दंग होत बसं
नजरेत लाज तिचा दाटलाय साज
कोपऱ्यात डोळ्याच्या अलवार हसं

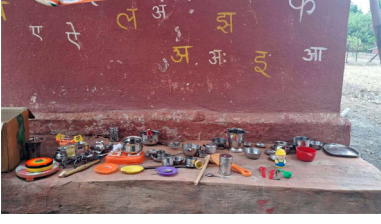
छत्रीत एका, बिलगून एकमेका
तुझ्या माझ्या भावनांचा, उंच उंच झोका
जरा जरा थांब, जाऊ दोघे लांब लांब
बरसात प्रीतधारा, मधुरसा मोका

दिनरात हवा, आशा पाखरांचा थवा
बेहोशीचा नवा, रंग सांग सख्या मला
काय तू बोलावे, काय मी सांगावे
शब्देवीण गूज माझे, कळावे की तुला

ऋतू पांघरावा, थंड तुषार फवारा
अत्तराचा फाया, उडे मातीतून सारा
टवटवी फुलवीत, आली नाचत उडत
बावरून गेली की ही वर्षाव धारा

दि.२७/०७/२०२४
सकाळी ०८.२१ वा.

(२७)

आता नव्याने भातुकलीची

इवली इवली भातुकली अन्?

इवले इवले सारे

इवल्या इवल्या हातांवरती

जग इवलेसे न्यारे

चूल इवलुशी न पेटवता

ऊब केवढी देते

वरण भात पोळी भाजी

सारे शिजवून देते

पाटावरती प्रेम बसवुनी

माया खाऊ घाले

घासामधले घास भरवता

लळा जिवाळा चाले

बालपणीचे असे सोहळे

डोळे माझे ओले

खऱ्या संसारी डोकावून ती

भातुकली मज बोले

तसेच राहो निरागसाचे

जगणे सुंदर राणी

राजा खोटा घरकुल खोटे

खरी प्रीतीची गाणी

ऐक सांगते पुन्हा मांड तू

भातुकलीची कहाणी

नकोच आणूस अवखळ डोळा

पुन्हा कधीही पाणी

हसली भांडी हसला खेळही

हसला तो थाट माट

आता नव्याने भातुकलीची

पुन्हा चालते वाट

मधुरशी पुन्हा चालते वाट

दि.०८/०८/२०२४

सकाळी ०७.३८ वा.

(२९)
मोरपीस

कधी कधी मनावर भावनेच्या
कुंचल्याचे मोरपीस फिरते ना
हळुवार मनास भावलेला श्याम
त्याच्या आठवणीत राधाही उरते ना

किती आणि कशा बरं पुसाव्यात
मनाच्या कोंदणातील स्मृतींच्या घुंगुरमाळा
त्यांना पुन्हा पुन्हा वर येत आठवांचे
डोंगर उभे करण्याचाच चाळा

नको तरी कसे म्हणावे की त्या
इतक्या हळुवार अलवार फिरतात
मनाच्या तळाशी खोल खोल कुठेतरी
कधीही न विसरण्यासाठीच उरतात

एकदा ठरवले अजिबात आठवायचे नाही
मनाला आता कधीही त्या जुन्या
साम्राज्यात पाठवायचे नाही
हळूच मनाने म्हटले, 'काय मी आता
मला भावले तेही साठवायचे नाही?'

असे नको करुस ना म्हणत
मनाने मनानेच दडवून ठेवलेले मोरपीस
फिरवले
मी पुन्हा त्या स्मृतींच्या खेळात
सरलेल्या काळाला गिरवले

दि.१५/०८/२०२४
सकाळी ०६.५७ वा.

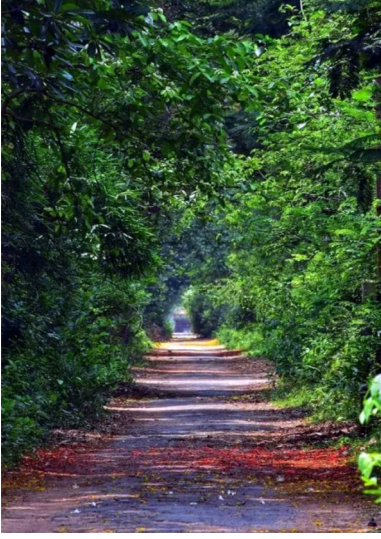
07:05

4G R 50

Rajendra Bhalariao M...

झाडे वेली डोलताना
थंड झुळुका वाहती
त्या गवतपात्या लाजुनी
प्रीतरंगी नाहती

(३०)
चिंब ओल्या वाटेवरती

चिंब ओल्या वाटेवरती
मोती सांडलेले
बघ दवाचे थेंब चम
पल्लवीशी मांडलेले

स्पर्श ओले ओलीत्याचे
मेण वाटे मृत्तिका
गप्प होती जी उधाणली
काळजातून वृत्ती का

डोकावून पाहे सविता
पावसाच्या अंगणी
इंद्रधनूच्या वाकलेल्या
त्या कमानी रंगणी

आज येतो गंध कोठून
मंद धुंद सारखा
त्या फुलांना त्या भुईला
होवो ना कधी पारखा

दि.२२/०८/२०२४
रात्री ११.४८ वा.

(३१)

बरवा श्रावण जन्मला

मोद भरला आसमंती
तो बरसला उन्मला
मास मधु येऊन जाता
बरवा श्रावण जन्मला

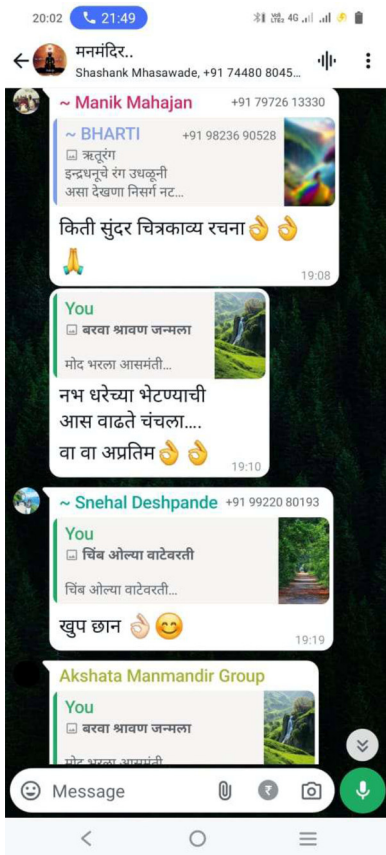
फिरती मधुकर पुंजिका
वनराणीच्या अंचला
पुष्पिकांना उमलविण्या
बरवा श्रावण जन्मला

पालवीच्या तोरणाला
कोंब वेडा दंगला
रंग हिरवे ओतण्याला
बरवा श्रावण जन्मला

ऊन पाऊस पाठशिवणी
इंद्रधनुचा कुंचला
चित्र देखणे रेखण्याला
बरवा श्रावण जन्मला

नभ धरेच्या भेटण्याची
आस वाढते चंचला
मीलनाच्या सोहळ्यातून
बरवा श्रावण जन्मला

दि.२३/०८/२०२४
सकाळी ०९.३१ वा.

आता जावे कुठे नि कशाला
वर्षा प्रीतीची हृदयी बंद
सारे करता समर्पणाला
अंतःकरणी आनंद कंद

(३२) भरलेल्या मेघांची तोरणे

असा पाऊस मोहरून यावा
आयुष्याचा उत्सव व्हावा
थेंब कळ्या सुखाच्या बरसता
दाह पोळता विझून जावा

त्याची वाट किती मी पहावी
जीव कलिका सुकू न द्यावी
आस चातकी उरात राखत
सर अंगावरी ती झेलावी

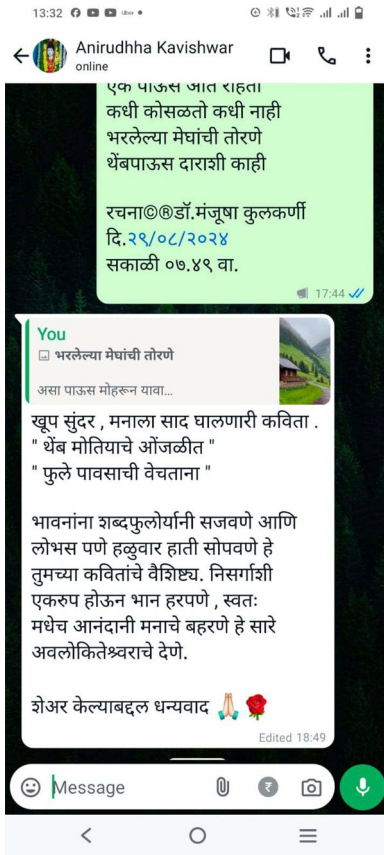
स्पर्श शीतल गारवे धुंद
स्वप्नं उमलू पाहते मंद
मज हरीचा जडतो छंद
तीरी यमुनेच्या कृष्णगंध

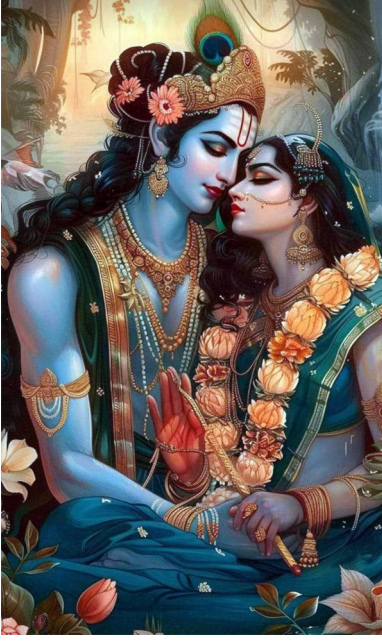
अस्सा पाऊस दवाचा दूत
थेंब मोतीयाचे ओंजळीत
जरा थांबला दडून वेडा
हास हासत कवळ्या कळीत

फुले पावसाची वेचताना
मन ओलावून परिमळे
आठवांच्या नदीला भरते
वर शांत मनी खळखळे

एक पाऊस आत राहतो
कधी कोसळतो कधी नाही
भरलेल्या मेघांची तोरणे
थेंबपाऊस दाराशी काही

दि.२९/०८/२०२४
सकाळी ०७.४९ वा.

(३३)
मंजुवेणु स्वरबंध

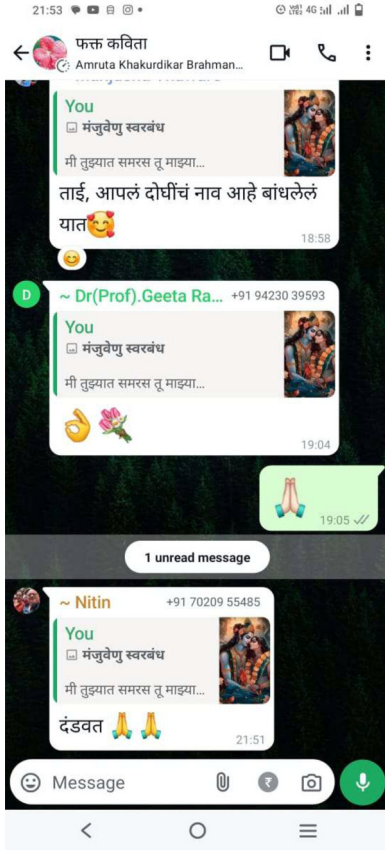
मी तुझ्यात समरस तू माझ्यातून
श्रीरंगा मनभावना
देह आगळे हृदय एकरूप
कुणीच घेईल ठाव ना
मिटुनी लोचना रूप देखता
आत वेगळा श्याम मिळे
राधेसंगे एकरूप जो
कृष्ण सावळा धाम मिळे

हाती बासरी सुरांच्या सरी
ओढ ही कसली वरचेवरी
जन्म कोणते आदी अनादी
मीलन कसले हे भूवरी

श्वासांमधल्या लयीत आणि
गंधामधल्या गंधी तू
तुजविण नाही अन्य गोडी मज
छंदांमधल्या छंदी तू

ही प्रीतीची रीत कोणती
कसले हे अनुबंध
ऐकू येईल युगायुगातून
मंजुवेणु स्वरबंध

दि.०५/०९/२०२४
सकाळी ०९.१२ वा.

(३४)

पार्वतीचा बाळ मी

अंगापेक्षा बोंगा माझा मोऽऽदक मोठ्ठा
शक्तिमान आहे समजू नका मला छोट्टा

पार्वतीचा बाळ मी लाडका गणेशा
म्हणतात देव सारे आदी गुणेशा

उंदरावर स्वारी माझी भराभरा फिरे
आईसाठी पृथ्वीही कमी मोल उरे

विघ्नांचा उडवतो अस्सा मी धुव्वा
संकट नाशक आहे गणु बुवा

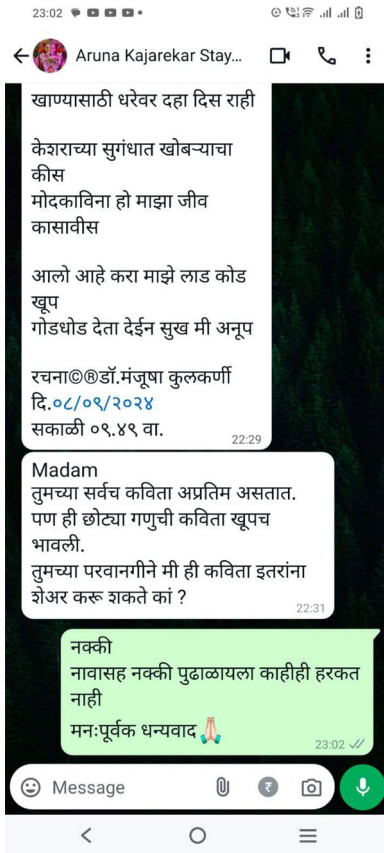
पाहताच मोदकाला राहवत नाही
खाण्यासाठी धरेवर दहा दिस राही

केशराच्या सुगंधात खोबऱ्याचा कीस
मोदकाविना हो माझा जीव कासावीस

आलो आहे करा माझे लाड कोड खूप
गोडधोड देता देईन सुख मी अनूप

दि.०८/०९/२०२४

सकाळी ०९.४९ वा.

(३५)

तशीच तुझी नि माझी प्रीती

शब्दप्रभू जरी तुला मी वाटे
प्रीतीमध्ये शब्द थांबती
भाव भावना आपसूक उमटून
शब्दकुसरी का खरे लांबती

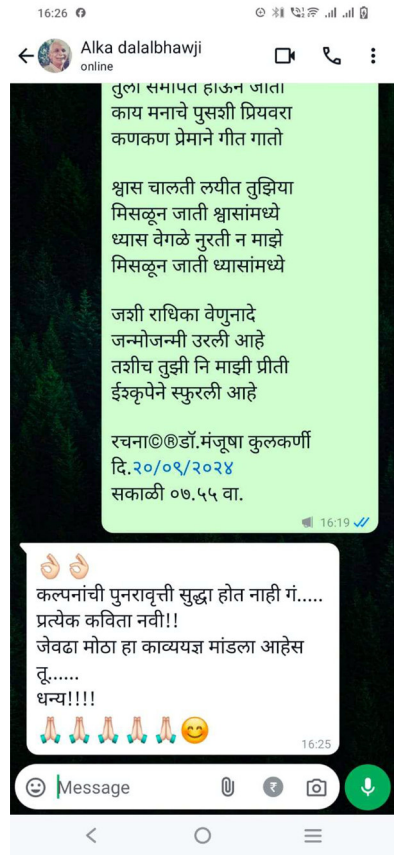
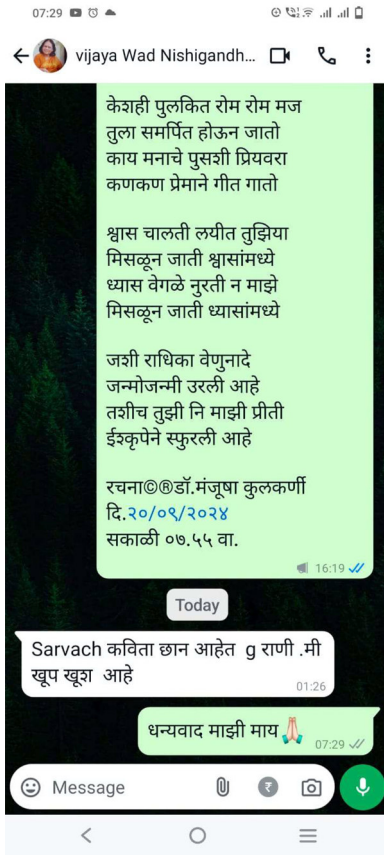
नकळत मिटती लोचने दोन्ही
लज्जा तेथे प्रकटून जाते
स्पर्श तुझे मज तनुशी होता
काया रोमांचित हो रहाते

केशही पुलकित रोम रोम मज
तुला समर्पित होऊन जातो
काय मनाचे पुसशी प्रियवरा
कणकण प्रेमाने गीत गातो

श्वास चालती लयीत तुझिया
मिसळून जाती श्वासांमध्ये
ध्यास वेगळे नुरती न माझे
मिसळून जाती ध्यासांमध्ये

जशी राधिका वेणुनादे
जन्मोजन्मी उरली आहे
तशीच तुझी नि माझी प्रीती
ईश्वरूपेने स्फुरली आहे

दि.२०/०९/२०२४
सकाळी ०७.५५ वा.

(३६)
निसर्गातली रम्य दिवाळी

कुणी उजळले दीप त्या तिथे
झाली दिपवाळी
सजून गेली भिजून गेली
प्रकाशात आळी

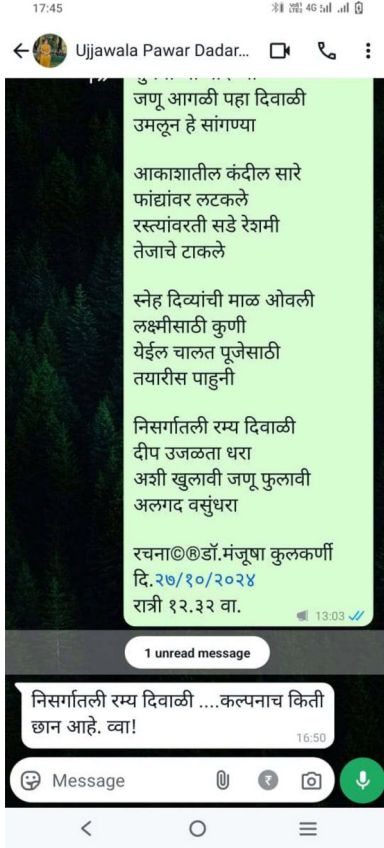
झाडांवरती उतरून आल्या
सुमनांच्या चांदण्या
जणू आगळी पहा दिवाळी
उमलून हे सांगण्या

आकाशातील कंदील सारे
फांद्यांवर लटकले
रस्त्यांवरती सडे रेशमी
तेजाचे टाकले

स्नेह दिव्यांची माळ ओवली
लक्ष्मीसाठी कुणी
येईल चालत पूजेसाठी
तयारीस पाहुनी

निसर्गातली रम्य दिवाळी
दीप उजळता धरा
अशी खुलावी जणू फुलावी
अलगद वसुंधरा

दि.२७/१०/२०२४
रात्री १२.३२ वा.

(३७)
भाऊबीज ओवाळीते

मुक्ताई नि ज्ञानेशाची
आज किती सय आली
भावा बहिणीच्या नात्याला
गोड जरतार झाली

तिची त्याच्यावर माया
त्याची काळजी सखोल
कसे नाते नि जिवाळा
बंध प्रेम अनमोल

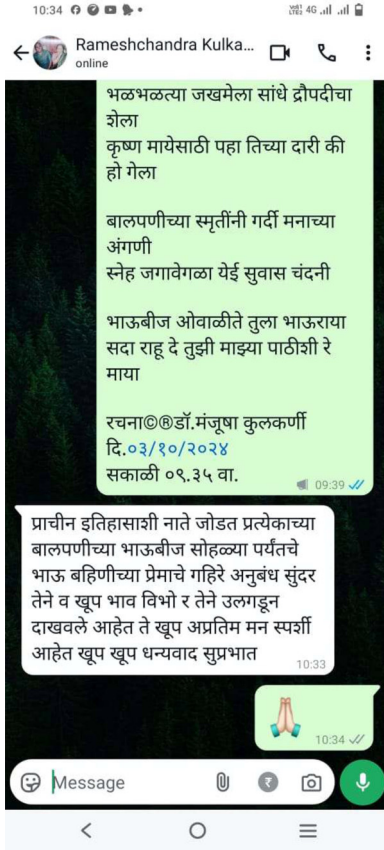
तुझे माझे की जमेना
तुझ्याविना करमेना
नाते गोड हे अतूट
मन कुठेच रमेना

भळभळत्या जखमेला
सांधे द्रौपदीचा शेला
कृष्ण मायेसाठी पहा
तिच्या दारी की हो गेला

बालपणीच्या स्मृतींनी
गर्दी मनाच्या अंगणी
स्नेह जगावेगळा येई
सुवास चंदनी

भाऊबीज ओवाळीते
तुला भाऊराया
सदा राहू दे तुझी
माझ्या पाठीशी रे माया

दि.०३/१०/२०२४
सकाळी ०९.३५ वा.

(३८)

सांगा दिव्यास कोणी

सांगा दिव्यास कोणी
वेडे झुरायचे ना
खाणाखुणा मनीच्या
ठेवत उरायचे ना

वण राहतील स्नेहल
जेथे तुम्ही जळाले
मिटवू शके न कोणी
इतके मुरायचे ना

आता तरी शिकावे
जगणे नवे स्वतःचे
कोणासही हवे ते
तैसे स्फुरयचे ना

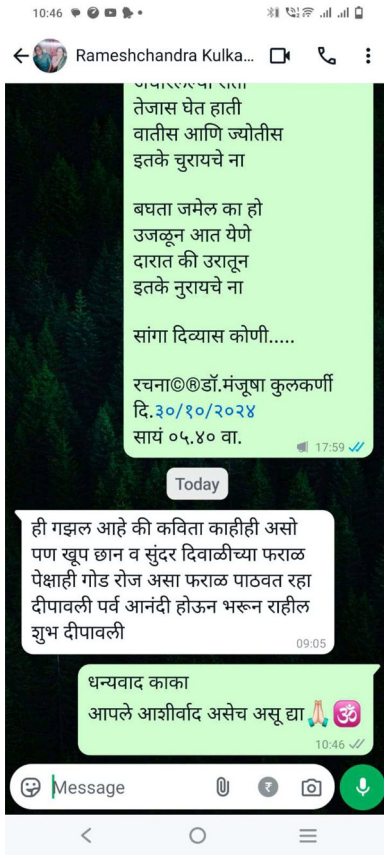
अंधारलेल्या राती
तेजास घेत हाती
वातीस आणि ज्योतीस
इतके चुरायचे ना

बघता जमेल का हो
उजळून आत येणे
दारात की उरातून
इतके नुरायचे ना

सांगा दिव्यास कोणी...

दि.३०/१०/२०२४

सायं. ०५.४० वा.

(३९)

जगणे खरे असावे

आता कुणास सांगा
भेटावयास जावे
प्रत्येक माणसाने
आपुल्याच कोषी रहावे

दुःखास वाट मिळणे
आता कठीण आहे
दुःखास आत दाबून
जगणे दिखाऊ आहे

गेले दिवस ते गेले
गप्पा नि भेटी होती
आले मनी ते बोलू
मनमोकळीच नाती

आता उगाच आखून
का घेतल्यात सीमा
ही बंधने फुकाची
जगण्याचा मार्ग धीमा

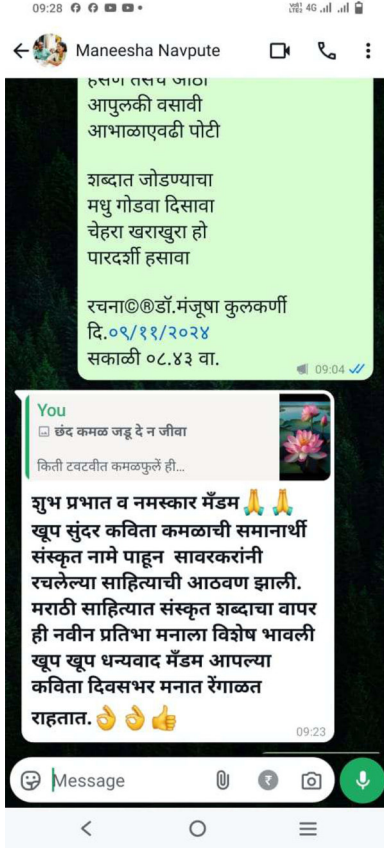
हसणे न असते आतून
खळखळ झरे ते आटले
जगण्यात राम नाही
ते बेगडीच वाटले

एकाकीपण उदासी
आतून घेरलेली
माया जिव्हाळा गेला
पोतेरी फेरलेली

जगणे खरे असावे
हसणे तसेच ओठी
आपुलकी वसावी
आभाळाएवढी पोटी

शब्दात जोडण्याचा
मधु गोडवा दिसावा
चेहरा खराखुरा हो
पारदर्शी हसावा

दि.०९/११/२०२४
सकाळी ०८.४३ वा.

(४०)
ऐक बा विठ्ठला

ऐक बा विठ्ठला
जीव कासावीस झाला
डोळे वाटेला लावून
माथा तुझ्या चरणांला

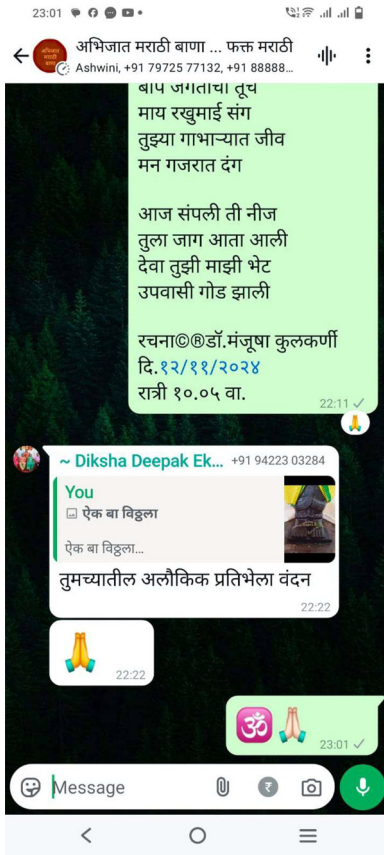
पाप पुण्य ना माहीत
मला तुझा एक ठाव
देवा समजून घे रे
माझा भोळा भक्तीभाव

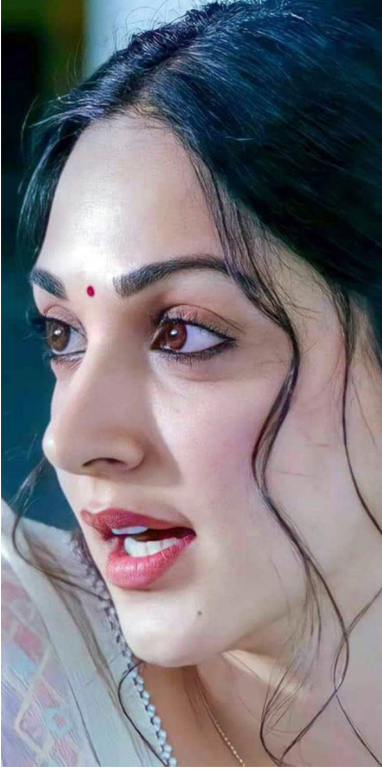
चंद्रभागेच्या जळाशी
जशी शीतलता राहें
माझ्या मनात तुझ्याच
आधाराची नदी वाहे

बाप जगताचा तूच
माय रखुमाई संग
तुझ्या गाभाऱ्यात जीव
मन गजरात दंग

आज संपली ती नीज
तुला जाग आता आली
देवा तुझी माझी भेट
उपवासी गोड झाली

दि.१२/११/२०२४
रात्री १०.०५ वा.

ओष्ठ पाकळ्या मोहक कलिका
रंग त्यावरी चढला
त्या नाजुकशा रेखा उभटशा
चित्ती कोलाहल जो उठला
माझ्या चित्ती कोलाहल जो उठला...

आतून डोकावून पाहती
आखीव रेखीव दशन
रंग शुभ्र पांढरा तयांचा
कसे सांभाळावे मन
चंचल वेडे हे मन.

(४१)

असे वाटते जन्म वहावा

किंचित उघडे मुख सुंदरसे
शब्द लाघवी देतील
क्षणात मजला तुझ्या हृदयी गे
सखे साजने नेतील
आणिक बुडवून सखये देतील...

करतो त्यावर कहर केवढा
अवखळ हनुवरी तीळ
तनमन सारे प्रियानुरागे
कण कण ऊऽऽतावीळ
चित्ता पडतो माझ्या पीळ...

सुंदर रेखीव सरळ नासिका
जणु कळी चाफ्याची
एक चांदणी रुळू दे नथनी
कला कुसर उफ? त्याची
तू तर कला कुसर ग त्याची.

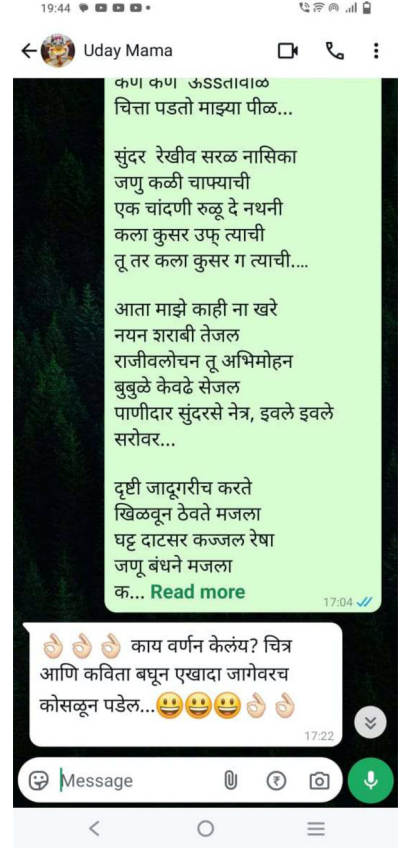
असे वाटते जन्म वहावा
केवळ तुज निरखण्या
एक नजर तुझी पडू दे इकडे
उभारी येईल जगण्या
राणी आवश्यक मी तगण्या....

आता माझे काही ना खरे
नयन शराबी तेजल
राजीवलोचन तू अभिमोहन
बुबुळे केवढे सेजल
पाणीदार सुंदरसे नेत्र,
इवले इवले सरोवर...

दि.१७/०१/२०२३
सकाळी ०८.५६ वा.

दृष्टी जादूगरीच करते
खिळवून ठेवते मजला
घट्ट दाटसर कज्जल रेषा
जणू बंधने मजला
कोंडून घेईन त्यातच स्वतः...

अन्? भुवयांच्या उंच कमानी
डौलदार धनुषाच्या
पुन्हा चंद्र तो होऊन कुंकुम
भाळी उगवे उषा त्या
वेचून हास्याच्या कळ्या...
अस्ताव्यस्त बटाही रुळती
सुंदरतेच्या वर्धक
लावण्यच हे अद्वितीय तव
प्रिये कोणी ना स्पर्धक
धडधड ही संवर्धक

(४२)
हे वेडाचे वेडूऽऽ कोडे

वेड्या नाजूक वळणावरती
वेडेपण ये भरामधे
वेड्या भेटी होऊन काही
वेड्या स्मृतींच्या घरामधे

वेडून वेड्या वेडभावना
वेडावून येतात पुन्हा
वेडाच्याच भरातून घडतो
प्रीतीचा वेडात गुन्हा

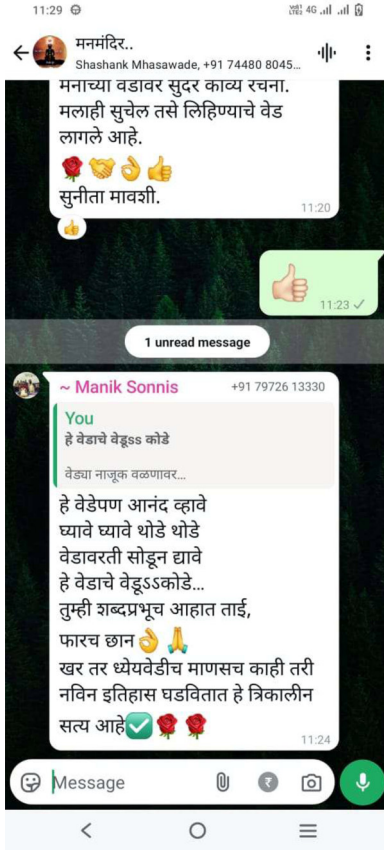
वेड्या वेड्या घिरट्या घालून
वेडी पक्षीण भरवे पिल्ला
वेड्या धीरा उरात वीरा
राखून नेती गड किल्ला

वेड्या क्रांतीतून निपजली
वेडी बेडी तोडकृती
वेड चांगले जडता संस्कृती
वेड वेडता हो विकृती

वेड्या वात्सल्याच्या गावी
वेडी माया माय वेडी
वेड्या वाटेवरी गावची
मनात वसते ओढ वेडी

हे वेडेपण आंदण व्हावे
द्यावे घ्यावे थोडे थोडे
वेडावरती सोडून द्यावे
हे वेडाचे वेडूऽऽ कोडे

दि.१८/११/२०२४
सकाळी ०८.२९ वा.

(४३)

वळण असावे वळणावळणावरती

वळणावरती थांबायाची
वेळ कधीतरी येते
जरा विसावा हलका हलका
जीवन घेऊन जाते

कधी कुणाची वाट पाहता
थकून डोळे जाती
कधी आपुले कुणी भेटता
हासू गीतही गाती

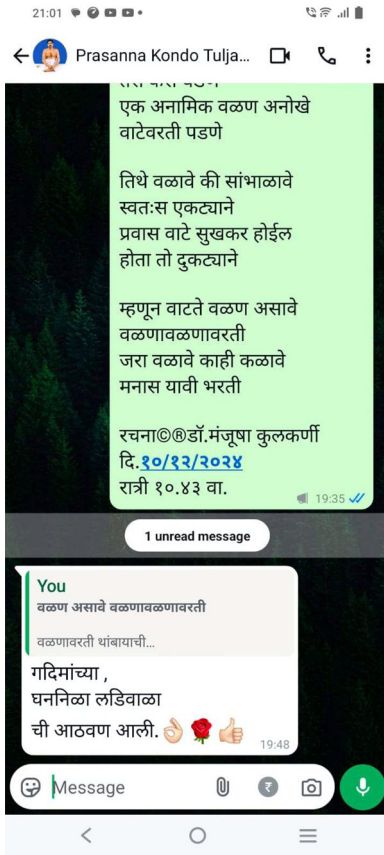
कधी कुणाचे चुकले काही
म्हणून शिक्षा कोणा
कधी निवृत्ती घेऊन मनही
मागते भिक्षा कोणा

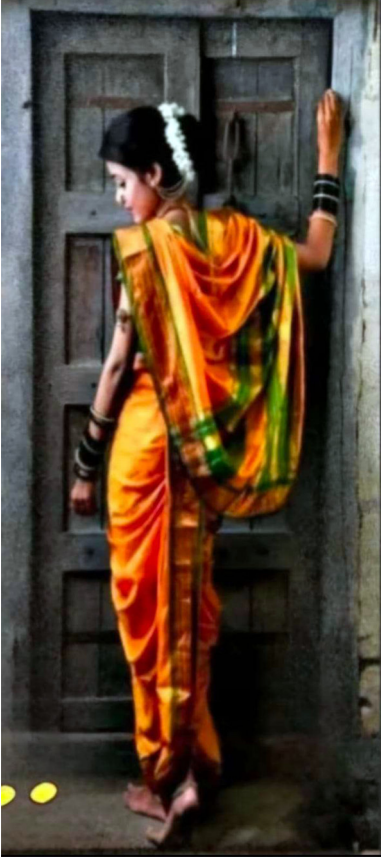
सरळ वाटते चाले जीवन
तैसे कैसे घडणे
एक अनामिक वळण अनोखे
वाटेवरती पडणे

तिथे वळावे की सांभाळावे
स्वतःस एकट्याने
प्रवास वाटे सुखकर होईल
होता तो दुकट्याने

म्हणून वाटते वळण असावे
वळणावळणावरती
जरा वळावे काही कळावे
मनास यावी भरती

दि.१०/१२/२०२४
रात्री १०.४३ वा.

(४४)

नखशिखांत साजामध्ये

बघ नटले मी सजले आहे
प्रिया तुझ्यासाठी
वाट पाहणे जीवघेणे बघ
ठरेल माझ्यासाठी

शृंगारातून उजळून गेले
लावण्य हे माझे
आभूषणे अन साज हे सारे
अंगावर साजे

पातळ सजवून देते काया
अंबाड्यातून गजरा
तुझ्या स्वागता उभी इथे मी
मुखडा माझा हसरा

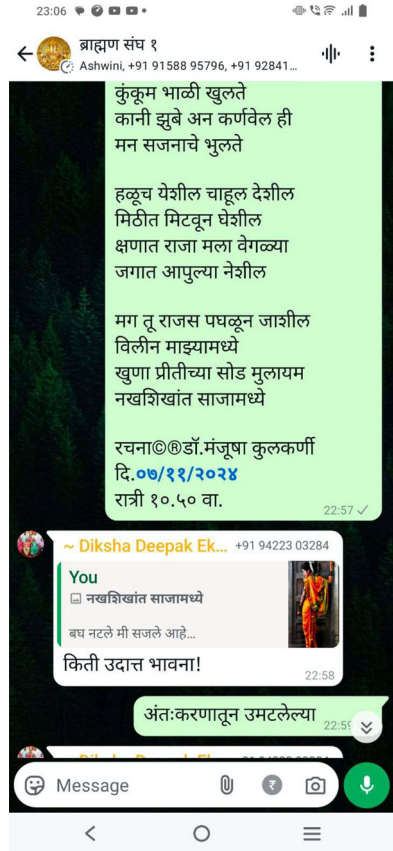
हिरव्या चुड्याची किणकिण गोडी
खेचत तुजला आणील
पायातील मज पैजण घुंगरू
प्रीत तुझी बघ जाणील

नथ मुरडते नाकी माझ्या
कुंकूम भाळी खुलते
कानी झुबे अन कर्णवेल ही
मन सजनाचे भुलते

हळूच येशील चाहूल देशील
मिठीत मिटवून घेशील
क्षणात राजा मला वेगळ्या
जगात आपुल्या नेशील

मग तू राजस पघळून जाशील
विलीन माझ्यामध्ये
खुणा प्रीतीच्या सोड मुलायम
नखशिखांत साजामध्ये

दि.०७/११/२०२४
रात्री १०.५० वा.

(४५)

बीज अंकुरे अंकुरे

बीज अंकुरे अंकुरे

आस उभरून येता

आत भुईच्या कुशीत

रोप तरारून जाता

काय सांगते ती माती

जप बाळा नातीगोती

पानं फुलं कळ्या शाखा

भार कधीही ना होती

होत जाईल विस्तार

मुळं माझ्याशी जोडली

जर असतील सदा

कुणी कितीही तोडली

पुन्हा होईन मी माता

संजीवन स्तन्य देता

पुन्हा पुन्हा नवनवी

संतती की जन्म घेता

आत खोल रुजलेले

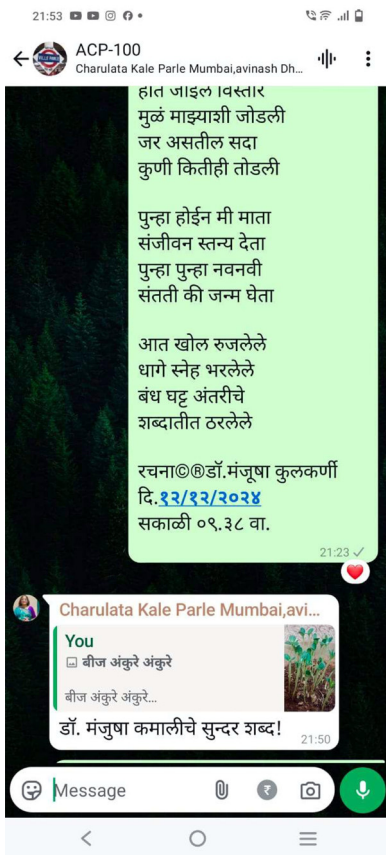
धागे स्नेह भरलेले

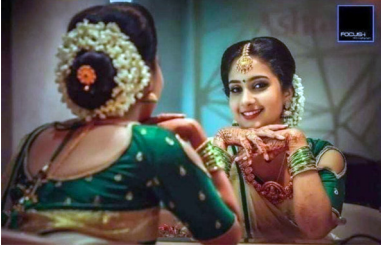
बंध घट्ट अंतरीचे

शब्दातीत ठरलेले

दि.१२/१२/२०२४

सकाळी ०९.३८ वा.

(४६)

प्रिया वधू मी सख्या तुझी रे

प्रिया वधू मी सख्या तुझी रे
नटले सजले आहे
दर्पणी पाहते रूप निखरले
लज्जेत मी भिजले आहे

तुला पाहते गाली हसते
मनात लाडिक आस
आता तुझ्या नावाने येतील
जातील माझे श्वास

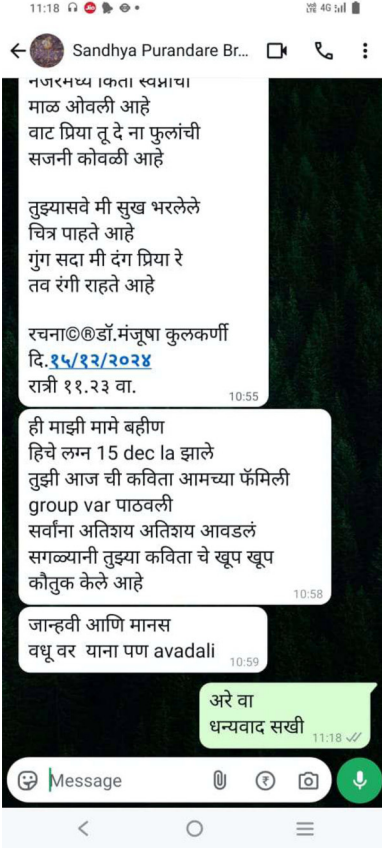
शालू खुलला मेंदी रंगली
गजरा फुलला आहे
साजन माझा प्रीत बावरा
मजवर भुलला आहे

नजरेमध्ये किती स्वप्नांची
माळ ओवली आहे
वाट प्रिया तू दे ना फुलांची
सजनी कोवळी आहे

तुझ्यासवे मी सुख भरलेले
चित्र पाहते आहे
गुंग सदा मी दंग प्रिया रे
तव रंगी राहते आहे

दि.१५/१२/२०२४

रात्री ११.२३ वा.

(४७)

जळ अवखळ लाटांच्या नागिणी

जपून जपून जपून टाक पावला
जीव सखे तुझ्यामधे गुंतला
काय भरवसा अथांग सागरा
धीर मज मनीचा प्रिये संपला

ती घसरडी वाट जप जरा ग तू
तेथ निसटती झणी जाण तू
खडक चिकचिके सारे जाहले
घट्ट पाय रोवुनी ग थांब तू

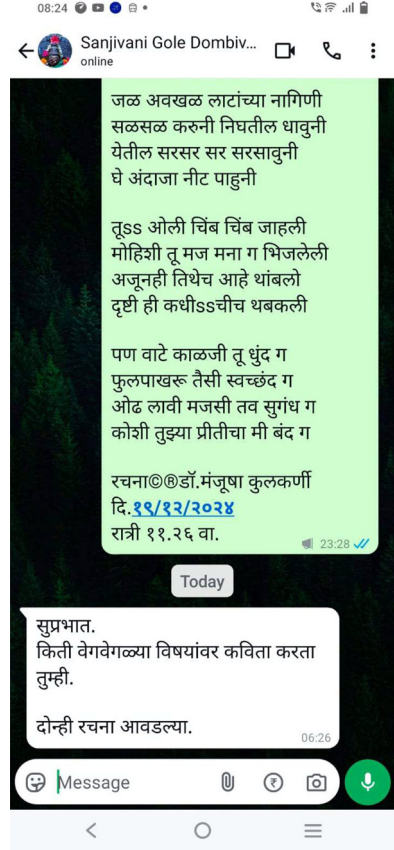
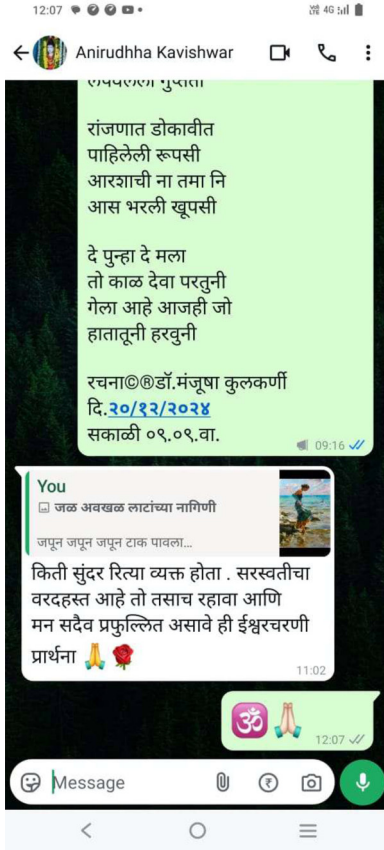
जळ अवखळ लाटांच्या नागिणी
सळसळ करुनी निघतील धावुनी
येतील सरसर सर सरसावुनी
घे अंदाजा नीट पाहुनी

तूऽऽ ओली चिंब चिंब जाहली
मोहिशी तू मज मना ग भिजलेली
अजूनही तिथेच आहे थांबलो
दृष्टी ही कधीऽऽचीच थबकली

पण वाटे काळजी तू धुंद ग
फुलपाखरू तैसी स्वच्छंद ग
ओढ लावी मजसी तव सुगंध ग
कोशी तुझ्या प्रीतीचा मी बंद ग

दि.१९/१२/२०२४

रात्री ११.२६ वा.

लेखिकेचा परिचय

- डॉ. मंजूषा पंढरीनाथ कुलकर्णी,
पीएच. डी. (संस्कृत), नेट (संस्कृत), सेट (शिक्षणशास्त्र), एम.ए.
(संस्कृत), एम.एड., राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ (महाराष्ट्र शासन, भारत)
(सहाय्यक प्राध्यापक - संस्कृत)
२३१ समर्थ अलंकार, सदनिका क्र. २, कवितांच्या बागेसमोर, विठ्ठल
रुक्मिणी मंदिराजवळ, ज्योतीनगर, छ. संभाजीनगर - ४०० ००५
ई-मेल : dr.manjushak@gmail.com
मोबाइल : + ९१ ९८२२८ ३९४९१ । व्हाट्सएप; +९१ ९०८२१ ६१५२४

सध्या :

- प्रशासकीय अधिकारी, मुख्यमंत्री कार्यालय, मंत्रालय, मुंबई
(महाराष्ट्र) येथे राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ म्हणून कार्यरत.
- महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामध्ये राज्यात सर्वप्रथम स्थान अधिगत आणि
राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ शासनसेवेमध्ये २२ वर्षांपासून कार्यरत.
- संस्कृत सल्लागार मंडळाची सदस्य, साहित्य अकादमी, नवी दिल्ली.
(<https://sahitya-akademi.gov.in>)
- व्यापकदृष्ट्या मान्यताप्राप्त संस्कृत भाषातज्ज्ञ, साहित्य अकादमी अनुवाद
पुरस्कार २०२० प्राप्त, उच्च शिक्षणातील शैक्षणिक विचारवंत, उच्च प्रशंसित
कवयित्री, लेखिका, संशोधक आणि वक्ता.
- तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी लिखित “वैदिक साहित्याचा इतिहास”
(२६० पृष्ठे) या मराठी पुस्तकाचा (साहित्य अकादमी पुरस्कृत)
संस्कृतमध्ये अनुवाद करण्याचा विशेष प्रतिष्ठेचा प्रकल्प साहित्य
अकादमीने प्रदान केला होता, जो पूर्णत्वाला जाऊन साहित्य अकादमीद्वारे
अनुवाद प्रकाशित.
- आचार्य बाळाराव सावरकर लिखित स्वातंत्र्यवीर सावरकर यांच्या
चरित्राच्या (अंदाजे २००० पृष्ठांच्या) ४ खंडांचा अत्यंत सन्मानाचा
संस्कृत अनुवाद प्रकल्प स्वातंत्र्यवीर सावरकर राष्ट्रीय स्मारक, मुंबई यांनी
स्वाधीन केला आहे. त्यापैकी प्रथम खंडाचा अनुवाद पूर्ण झालेला असून
प्रकाशनाच्या मार्गावर.

- गेल्या २५ वर्षांपासून, भाषा, साहित्य, संस्कृती, कला, नाटक, शिक्षण आणि भाषेशी संबंधित विधायक कार्याचा प्रसार करण्याच्या ध्येयाने प्रेरित अन् कार्यरत आहे.
- संस्कृतच्या प्राध्यापिका, वसंतराव नाईक शासकीय कला आणि सामाजिक शिक्षण संस्था, नागपूर.
- महाराष्ट्र शासनाच्या पहिल्या पूर्णवेळ महिला भाषा संचालक आणि महाराष्ट्र राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोग, महाराष्ट्र शासनमध्ये प्रशासकीय अधिकारी ह्या पदांवर कार्यभार सांभाळला.
- पुणे विद्यापीठातून पदवी आणि पदव्युत्तर शिक्षण पूर्ण केले
- तसेच पुण्यातील एसएनडीटी विद्यापीठामधून देखील बी.एड. आणि एम.एड. पूर्ण केले.
- एकाच वेळी पुणे विद्यापीठ आणि टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठात अव्वल येण्याचा बहुमान मिळवला.
- MPSC वर्ग-एक परीक्षेमध्ये संस्कृत या विषयामध्ये सर्वप्रथम येण्याचा बहुमान
- विविध राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय परिषदा, चर्चासत्रे आणि परिसंवादांमध्ये अनेक शैक्षणिक शोधनिबंध सादर केले आणि अनेक प्रतिष्ठित पुरस्कार जिंकले.

लक्षणीय योगदान :

डॉ. मंजूषा या भाषा, कला, नाटक, संस्कृती, प्रशासन, साहित्य आणि शिक्षण या क्षेत्रांमध्ये अनेक बहुमुखी भूमिकांमध्ये योगदान देत आहेत. त्या संस्कृतमधील एक प्रसिद्ध प्राध्यापिका, एक प्रसिद्ध वक्ता, एक विचारशील प्रवचनकार, एक वाचक, एक उद्घोषक, एकल-कलाकार-नाट्यकलावंत/सादरकर्त्या, एक कवयित्री, एक संशोधक, एक लेखिका आणि अशा अनेक क्षेत्रांमध्ये नैपुण्य असलेल्या विदुषी आहेत.

गेल्या काही वर्षांमध्ये डॉ. मंजूषा यांनी भाषिक संशोधन, अनुवाद, भाषा आणि कोशविकास आणि भाषा धोरणाची निर्मिती अशा अनेक महत्त्वपूर्ण क्रियाकार्यांचे नेतृत्व केले आहे. शिक्षण, साहित्य, प्रशासन आणि संस्कृती या

क्षेत्रातील त्यांच्या अद्भुत योगदानाबद्दल त्यांना अनेक पुरस्कार आणि सन्मानचिन्हांनी सन्मानित करण्यात आले आहे.

डॉ. मंजूषा यांनी मराठी कवितेच्या क्षेत्रात जागतिक स्तरावर विश्वविक्रमधारक अशी एक अनोखी ओळख निर्माण केली आहे आणि चरित्र, कविता, ललित आणि तात्त्विक तसेच वैचारिक लेखन अशा सर्व संबंधित शैलींमध्ये त्या एक उत्कृष्ट आणि प्रथितयश लेखिका म्हणून चमकत आहेत.

प्रकाशमार्गाः हे पुस्तक डॉ. प्रकाश बाबा आमटे यांच्या चरित्राचा (मराठी भाषेतील) डॉ. मंजूषा यांनी केलेला संस्कृत अनुवाद आहे ज्याला २०२० वर्षातील साहित्य अकादमीच्या अनुवाद पुरस्काराने गौरविले गेले. डॉ. आमटे यांच्या या अद्भुत जीवनप्रवासाचा संस्कृतमध्ये अनुवाद करण्यात डॉ. मंजूषा यशस्वी ठरल्या आहेत.

“साहित्यिक व्रत” म्हणून गेल्या ६ वर्षांपासून, डॉ. मंजूषा रोज काव्यरचना रचत आहेत आणि प्रसारित करत आहेत. त्यानिमित्ताने मराठी कवितेतील ‘हाय रेंज बुक ऑफ वर्ल्ड रेकॉर्ड’ मध्ये जागतिक विक्रम केल्याबद्दल महाराष्ट्राचे माजी राज्यपाल श्री. भगतसिंग कोश्यारी जी यांच्या हस्ते डॉ. मंजूषा यांचा सत्कार झाला आहे.

प्रकाशित पुस्तके -

- डॉ. मंजूषा यांनी मराठी, संस्कृत आणि इतर भाषांमध्ये अनेक उत्तम पुस्तके लिहिली आहेत आणि त्यांचे पहिले पुस्तक ‘विवाह संस्कार’ २०१० या वर्षी प्रकाशित झाले. त्यानंतर डॉ. मंजूषा यांनी संस्कृतमधील इतर अनेक पुस्तके प्रकाशित केली आहेत ज्यामध्ये श्यामस्य माता, विवेकानंदस्य विचारसौंदर्यम्, वेदकालीन स्त्रीरत्नानि, स्मृतिवचनानि, स्मृतिप्रतिपादित न्यायः, विवेकरत्नानि, प्रकाशमार्गाः : अशी अनेक पुस्तके संस्कृतमध्ये रचली व अनुवादित केलेली आहेत. तर ‘प्राचीन भारतीय समाज’, ‘सूर्य शक्ती और मानव’, ‘कौटिलीय अर्थशास्त्र’, ‘स्मृतीग्रंथ - भाग १ और २’ ही त्यांची हिंदी भाषेतील पाच पुस्तके प्रकाशित झाली आहेत.

त्यांच्या मराठीतील पुस्तकांमध्ये अनमोल विचार ठेवा - नचिकेता (लेखांचा संग्रह), लावण्यखणी (मराठी लावणी गाण्यांचा संग्रह), कणखरबाणा राणी

अहिल्या (अहिल्याबाई होळकर यांचे चरित्र), मृद्गंध (ग्रामीण मराठी भाषेतील कवितांचा संग्रह), एक पाती गवताची (ललित लेखसंग्रह), प्रीतसुधा, आरसपाणी-जीवनगाणी (मानवी जीवनावरील कवितांचा संग्रह), गोड-गोड पापा (बालकवितांचा संग्रह), सर्ग-निसर्ग, संतोष, उत्कर्ष, पूर्वा, सृष्टीगंध (निसर्गावरील कविता), नाथा पंढरीनाथा, ईश भाग्येश (देवभक्तीपर), मंगेश, आंदण (प्रासंगिक), रूप-स्वरूप (राधाकृष्ण), अलवार, मधुश्री (ऋतू), सुधांशु (चंद्र), दिव्यांतरी (सूर्य), बकुळफुले, अळुमाळु, सुरभी (फुलांवरील कविता), खाणाखुणा (पशु), वैष्णवी (पक्षी), नादश्रुती, श्वेता (तिच्यावरील प्रीत कविता), स्वामिनी (स्त्रीजीवन - भाग १), मृणालिनी (स्त्रीजीवन - भाग २), प्रमिला (धरती-आकाश), लाघव वेळा (सकाळ-संध्याकाळ), मनमंदिरा, तेजशलाका, उदय, मंजुभारती (जीवनपर कविता), प्रियतमा शुभांगी, नेहा, सुधीर (त्याच्यावरील प्रीत कविता), मन्मनी, इंदुमती, मंजुश्री, मानसी (ललितलेख), बोल बरवे, मनस्विनी, हृदयस्पर्शी (रसिकप्रतिक्रिया - कवीश्वर), प्रतिसाद, रसिकवरा, हृदयतरंग (अन्य रसिक प्रतिक्रिया) यांचा समावेश आहे.

याशिवाय विज्ञानातील संस्कृत, स्मृती धारा भाग-१ आणि भाग २, चतुर्ग, शोधामृत, संस्कृत मराठी उखाणे, गौरवगाथा सूर्याची, जीवनचिंतन, भावमंजूषा, विचारकणिका, वेदकालीन स्त्रीरत्ने आणि अणुविज्ञानातील झंझावात - डॉ. अनिल काकोडकर, प्राचीन भारतीय समाज. ही पुस्तके देखील प्रकाशित आहेत. त्यांचे मराठीमध्ये 'मंजु मंजिरी' आणि 'सर्ग निसर्ग' नावाने ऑडिओ कवितासंग्रहही प्रकाशित झालेले आहेत.

प्रकाशनाच्या वाटेवरील पुस्तके -

(राधाकृष्ण) - श्रीरंग, (निसर्गपर) - युगंधरा, (वेळा) - तेव्हा, (मिश्र कविता) - गंधराणी, कवडसा, मृणमयी, अबोली, (ऋतू) - सहा सोहळे, नभ मोजताना, (पाऊस कविता) - श्रावणी, (गझल) - उल्का, (अन्य रसिक प्रतिक्रिया) - रसिकवरा, हृदयतरंग, अनुबंध (वाट) - जरा रेंगाळले, (फुले) - कामिनी, (रंग) - रंगतनु, कृष्णकांत, (सर्वोत्कृष्ट कविता) - कविता माझी.

मिळालेले पुरस्कार :

पुरस्काराचे नाव आणि वर्ष -

- कोकण मराठी साहित्य परिषदेचा अत्यंत मानाचा २०२२-२३ चा ललित गद्य विभागातील द्वितीय क्रमांकाचा सौ. लक्ष्मीबाई व राजाभाऊ गवांदे पुरस्कार 'एक पाती गवताची' या ललितलेखसंग्रहास प्राप्त झाला आहे.
- शिक्षाश्री सन्मान - २०२४
- स्व. वा.ना. उत्पात स्मृती पुरस्कार - २०२३
- परळी भूषण पुरस्कार २०२३
- मुंबई मराठी ग्रंथ संग्रहालय २०२३ पुरस्कार (गौरव गाथा सूर्याची साठी)
- संस्कृत भाषा सभा नाशिक, महाराष्ट्र तर्फे डॉ. व्ही. एम. गोगटे स्मृती पुरस्कार २०२३
- अखिल ब्राह्मण मध्यवर्ती संस्था, नाशिक २०२२ तर्फे सन्मान आणि सत्कार
- अखिल देशस्थ ऋग्वेदी ब्राह्मण मध्यवर्ती मंडळ, वडोदरा तर्फे "साहित्य रत्न" पुरस्कार २०२२
- सरस्वतीदेवी विद्या विकास ट्रस्ट पुरस्कार २०२२
- प्रेमचंद सन्मान २०२२
- अणुविज्ञानातील झंझावात : डॉ. अनिल काकोडकर - ३ राज्यस्तरीय पुरस्कार प्राप्त
- महात्मा फुले राज्यस्तरीय बाल-साहित्य पुरस्कार (महाराष्ट्र साहित्य प्रतिष्ठान) २०२१
- राज्यस्तरीय संत नामदेव चरित्र साहित्य पुरस्कार २०२०
- लेखक सुनील रंगराव देसाई राज्यस्तरीय बाल-साहित्य पुरस्कार २०२९
- संस्कृतसाठी साहित्य अकादमी अनुवाद पुरस्कार २०२०
- राष्ट्रपती पुरस्कार विजेते दिवंगत व्ही.डी. सर्जे गुरुजी प्रतिष्ठानचा जीवन गौरव पुरस्कार २०१८

- पत्रकार उत्कर्ष समिती (मुंबई)चा राज्यस्तरीय आदर्श शिक्षक पुरस्कार २०२७
- शेतकरी शिक्षण प्रसारक मंडळ आष्टी जि. बीड (महाराष्ट्र) चा राज्यस्तरीय आदर्श पुरस्कार
- द्वारका प्रतिष्ठानचा राज्यस्तरीय सर्वोत्कृष्ट प्रशासक पुरस्कार
- गोस्वामी संत तुलसीदासकृत रामचरित मानस पुरस्कार २०२६
- राज्यस्तरीय दैनिक भास्कर महिला पुरस्कार २०१२
- राज्यस्तरीय लोकमत सखी सम्राज्ञी पुरस्कार २०१२
- दिल्ली संस्कृत अकादमी, अखिल भारतीय-नवोदित - संस्कृत कवि प्रतियोगिता पुरस्कार २०१२
- लोकमत माझी आई पुरस्कार २०१२
- राज्यस्तरीय महिला गौरव पुरस्कार २०११
- संस्कृत नाट्य महोत्सव - संहितालेखन प्रथम पारितोषिक २०११
- संस्कृत नाट्य महोत्सव - नाट्य द्वितीय पारितोषिक २०११
- राज्यस्तरीय विद्यारत्न पुरस्कार २०११
- राज्यस्तरीय विद्यारत्न पुरस्कार २०१०
- S.N.D.T. महिला विद्यापीठ, सर्वतृतीया २००१
- मध्यप्रदेश संस्कृत अकादमी राष्ट्रीय निबंध रचना पुरस्कार १९९८
- महाराष्ट्र राज्यशासन संस्कृत प्राविण्य पुरस्कार १९९८

• Digital Content :

अ.क्र.	तपशील	लिंक
१	सखी सहाद्री मुलाखत, दि. १०-१०-२०२४	https://www.facebook.com/share/v/FmEuAjAVeKGrUnYB/?mibextid=WC7FNe
२	सोनाली नवांगुळ, डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांना साहित्य अकादमीचा अनुवादासाठी पुरस्कार	https://www.loksatta.com/pune-news/sonali-nawangul-dr-manjusha-ku-lakarni-sahitya-akademi-award-for-translation-akp-94-2600116?utm_source=whatsapp_web&utm_medium=social&utm_campaign=socialsharebuttons
३	“आपल्यालाच आपला प्रकाश होता आलं पाहिजे.” साहित्य अकादमीचा पुरस्कार मिळाल्या नंतर मंजुश्री यांनी दिलेला हा संदेश आपल्या सर्वांसाठी साहित्य अकादमी पुरस्कार विजेत्या डॉ. मंजूषा कुलकर्णी MaxWoman वर.	https://youtu.be/Lqu-YF4G-rw
४	डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांना साहित्य अकादमी पुरस्कार	https://www.madhyamvruttseva.com/डॉ-मंजूषा-कुलकर्णी-यांचा/

५	महाराष्ट्राचे माननीय राज्यपाल यांचे ट्वीट	< https://twitter.com/maha_governor/status/ @maha_governor 1439559856764030979 ?s=08 < https://twitter.com/maha_governor/status/143955 9856764030979 ?s=08
६	संस्कृत भाषाव्रताचा सन्मान 'प्रकाशवाटा' या डॉ. प्रकाश आमटे यांच्या आत्मचरित्राचा संस्कृत अनुवाद डॉ. कुलकर्णी यांनी 'प्रकाशमार्गः'	https://www.loksatta.com //lokrang/sahitya- akademi-award-for- translation-autobiography- of-prakash- amte-poet-prof-dr- manjusha-kulkarni- prakashwata-zws- 70-2612674/lite/ ?utm_source=whatsapp_ web&utm_medium=social& utm_campaign=socials harebuttons
७	https://mr.wikipedia a.org	https://mr.wikipedia.org/ wiki/मंजूषा_कुलकर्णी
८	प्रा.डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांचा महाराष्ट्र राज्याच्या मा. राज्यपालांच्या हस्ते अभिनव साहित्यिक विक्रम केल्याबद्दल सत्कार	https://youtu.be/ 6x7BRzz_seo

९	प्रशासक आणि संस्कृत विद्वान - डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांच्याशी भेट (डीडी न्यूजद्वारे)	https://youtu.be/7a5dNUZKnRk
१०	@MahaGovtMic	https://twitter.com/MahaGovtMic/status/1476551366352924672?s=08
११	कवयित्री डॉ.मंजूषा कुलकर्णी यांचा जागतिक काव्य विक्रम केल्याबद्दल राज्यपालांच्या हस्ते सत्कार 'साहित्यिक व संतांनी देश एकसूत्रात बांधला' भगतसिंह कोश्यारी	https://twitter.com/InfoVidarbha/status/1418559733921816580?s=20
१२	साहित्याच्या पारावर डॉ. मंजूषा कुलकर्णी सखी सह्याद्री - डीडी सह्याद्री दूरदर्शन मुंबई	https://youtu.be/VEJcY4GX7tg
१३	सखी सह्याद्री	< https://youtu.be/ITLxlnwuJc ; https://youtu.be/7a5dNUZKnRk
१४	खास कार्यक्रम / नवदुर्गासह डॉ.मंजूषा कुलकर्णी / नवरात्री स्पेशल / सकाळ मीडिया	https://youtu.be/m1Ot_LzxI4k

१५	मनीषा नवपुते यांची फेसबुक पोस्ट	https://m.facebook.com/ story.php?story_fbid=1266 533350529198id=10001517 6343763&sfnsn=wiwspwa
१६	संजीव खानझोडे यांची फेसबुक पोस्ट	https://m.facebook.com/ story.php?story_fbid= 4429100480484776 id=100001546044035 sfnsn=wiwspwa
१७	ऑडिओ अल्बम - “सर्ग_निसर्ग” ऑडिओ अल्बम - “मंजुमंजिरी”	https://vy6s8.app.goo.gl/ NKnJ https://vy6s8.app.goo.gl/ A8Z5
१८	Special Screening of 100th Episode of Mann Ki Baat from Raj Bhavan	https://www.youtube.com /live/7-dyWQaLA?si=mid 7qSf_HIM6WQ8q
१९	स्वामी विवेकानंद व्याख्यान : भाग - १	https://youtu.be/TrNMBV_ ysf8?feature=shared
२०	स्वामी विवेकानंद व्याख्यान : भाग - २	https://youtu.be/NpvMk- Pu4dOs?si=typfHtOvNg- 1hDXgT

सारांश :

- एकूण अनुभव (शैक्षणिक) : २२ वर्षे
- एकूण अनुभव (प्रशासकीय) : १३ + वर्षे
- व्याख्याने आणि भाषणे : १००० पेक्षा जास्त
- प्रवचने : ५०० हून अधिक
- शोधनिबंध प्रकाशित : १०० हून अधिक
- स्वलिखित पुस्तके (प्रकाशित) : ८५
- स्वलिखित पुस्तके (आगामी) : १८
- संशोधन प्रकाशने : १६
- परिषद / सेमिनार / कार्यशाळेत सहभाग (आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय आणि राज्यस्तरीय) : ४०
- परिषद / सेमिनार / कार्यशाळेत स्रोत-व्यक्ती / तज्ज्ञ म्हणून सहभाग : २०० हून अधिक
- पुरस्कार : २०० पेक्षा जास्त
- मिळालेल्या शिष्यवृत्ती : ९
- डॉ. मंजूषा यांच्या मार्गदर्शनात पीएच.डी. पदवी प्राप्त विद्यार्थी : ०५
- डॉ. मंजूषा यांच्या मार्गदर्शनात पीएच.डी. संशोधन कार्य सुरू असलेले विद्यार्थी : ०४

● ● ●